

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplaner for slåttemark

Fremste Kilsti, Severinbrauta, Muriås, Stordalsholmen. Møre og
Romsdal fylke

NIBIO RAPPORT | VOL. 3 | NR. 28 | 2017

Per Vesterbukt

Divisjon for matproduksjon og samfunn

Kulturlandskap og biomangfold

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplaner for slåttemark. Fremste Kilsti, Severinbrauta, Muriås, Stordalsholmen. Møre og Romsdal fylke

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Per Vesterbukt

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
16.02.2017	3/28/2017	Åpen	10108	2016/1180
ISBN:		ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:
978-82-17-01806-3		2464-1162	71	

OPPDRAUGSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Geir Moen

STIKKORD/KEYWORDS:

Slåttemark, handlingsplan, skjøtselsplan, utvalgt naturtype, vegetasjon

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Rapporten inneholder fire skjøtselsplaner for verdifulle slåttemarker i Møre og Romsdal. Slåttemarkene er; 1. Fremste Kilsti, Norddal kommune. 2. Muriås: Storåkeren, Norddal kommune. 3. Severinbrauta, Norddal kommune. 4. Stordalsholmen, Stordal kommune.

Samtlige lokaliteter utgjør artsrike slåttemarker med god hevd og verdi B. De inngår i et helhetlig kulturlandskap med både nedlagte og aktive fjell- og fjordgårder langs Storfjorden og har i tillegg til verdien av slåttemarka stor landskapsverdi. Det er avgjørende at den tradisjonelle ekstensive skjøtsel videreføres hvis man skal kunne opprettholde verdien på disse slåttemarkene.

LAND/COUNTRY:	Norge
FYLKE/COUNTY:	Møre og Romsdal
KOMMUNE/MUNICIPALITY:	Norddal, Stordal
STED/LOKALITET:	Fremste Kilsti, Severinbrauta, Muriås, Stordalsholmen

GODKJENT /APPROVED

Knut Anders Hovstad

NAVN/NAME

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Per Vesterbukt

NAVN/NAME

NIBIO

NØRSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Denne rapporten beskriver skjøtselsplan i samsvar med Handlingsplan for slåttemark. Arbeidet er utført på oppdrag fra grunneier og finansiert av Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Innledningen er hentet ut fra handlingsplanen for slåttemark, som angir en mal og retningslinjer for slåttemarker i Norge generelt, og er således ikke forfattet av undertegnede for denne skjøtselsplanen.

Takk til Fylkesmannen i Møre og Romsdal og grunneiere/brukere for verdifull informasjon til prosjektet.

Stjørdal, 16.02.17

Per Vesterbukt

Innhold

A. Generell del	5
Slåttemarksutforminger på Vestlandet.....	5
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker.....	6
1 Severinbrauta	8
Kilder	15
Ortofoto/kart.....	16
Bilder	18
2 Muriås:Storåkeren.....	22
Kilder	29
Ortofoto/kart.....	30
Bilder	31
3 Fremste Kilsti br.nr. 2	35
Kilder	42
Ortofoto/kart.....	43
Bilder	46
Artsliste	50
4 Stordalsholmen.....	51
Kilder	59
Ortofoto/kart.....	60
Bilder	63
Artsliste	67

A. Generell del

Slåttemarker er arealer som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark, eller såkalt natureng, er slåttemarker som er formet gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflatelyddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og ikke eller meget lite gjødslet. De blir slått seint i sesongen. Slåttemarkene blir eller ble gjerne høstbeitet og kanskje også vårbeitet. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og hvor man er i landet. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest meget artsrik. Den kan være åpen eller tresatt.

Tresatte slåttemarker med styvingstrær som blir høstet ved lauving er i dag meget sjeldne. Slike såkalte lauvenger ble gjerne beitet om våren, slått en gang seint om sommeren og høstbeitet. I tillegg ble greinene på trærne høstet til lauvfôr med et tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spilte også myr en viktig rolle som slåttearealer (slåttemyr). Det var også vanlig å høste fôr på myrer med gras og halvgras (slåttemyr), men myrslåtten avtok sterkt fram mot slutten av 1950-åra og blir nå bare gjort noen få steder. Gjengroingen av slåttemyr går imidlertid gjerne langsomt så flere myrer bærer i dag likevel fortsatt preg av denne høstingen. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrer som fortsatt er i hevd.

De ulike slåttemarkene tilhører våre mest artsrike naturtyper med meget stor betydning også for andre organismer enn karplanter. Rundt 70 prosent av våre dagsommerfugler er for eksempel knyttet til åpen engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og en rekke vadefugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekkeområder og rasteplasser ved trekk. I tillegg har slåttemarker stor betydning for mange truede beitemarksopper. Slåttemarker kan ikke erstattes av beitemarker fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke opprettholdes av beite. I sammenligning med beitemarker har de høyest arts mangfold per m² og også de største bestandene av flere truede engarter. Slåtteeogene er viktige "levende genbanker". I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelement i norsk landbruk i tusener av år. I løpet av 1900-tallet har de imidlertid blitt blant våre mest truede naturtyper.

Slåttemarksutforminger på Vestlandet

Den store variasjonen i vår slåttemarksvegetasjon i Norge er foreløpig bare delvis kartlagt. I det følgende har vi likevel forsøkt å peke på noen utforminger av slåttemarksvegetasjon som kan sees som karakteriske for Vestlandet og dermed gir fylkene på Vestlandet et særskilt forvaltningsansvar. Vi gir også eksempler på noen verdifulle lokaliteter.

I Møre og Romsdal har man en meget god oversikt over fylkets slåttemarker på grunn av at det her nylig er gjort en sammenstilling av kunnskapen om tradisjonelle slåttemarker (Jordal 2007). 178 lokaliteter omtales i rapporten fra dette prosjektet, og slåttemarker er registrert i 29 av fylkets 37 kommuner. Lokalitetene forekommer likevel først og fremst konsentrert innen mindre geografiske områder, og kommunene Stranda (22 lokaliteter, særlig i Nördredalen), Rauma (28 lokaliteter, særlig i øvre Romsdalen), Tingvoll (19 lokaliteter, særlig i Vågbø-Holmeide) og Sunndal (16, særlig ved fjellgardene) har flest kjente lokaliteter. Frisk fattigeng, ofte med stort arts mangfold, er sannsynligvis den viktigste vegetasjonstypen. 64 rødlistearter er registrert i de registrerte slåttemarkene (13 karplanter, 1 sommerfuglart, 50 sopparter).

- En spesielt verdifull lokalitet er Skutholmen, Fræna, der det finnes ett helhetlig fiskerbondelandskap som skjottes tradisjonelt og rommer mange gamle kulturlandskapselementer bl.a. mange små 1x2-meters potetåkre i bergskortene. Slåttemarkene blir slått med lja. Her finnes mange rødlista beitemarkssopp. Stedet er veiløst og nås med robåt som fastlandssamband over et 50 meter bredt sund.
- Langs Grøvuassdraget (Sunndal, utvalgt for MR i 2008) og i øvre Romsdalen (Rauma) finnes tørre-friske slåttemarker med flere tørrengsarter som Pilosella-arter og sjeldne sopper.

- Stranda kommune har kanskje landets største bestander av kvitkurle som i stor grad er knyttet til rester etter slåttemarker.
- Nordre Sunnmøre er et kjerneområde for solblom. Mer enn 30 000 blomsterstengler er registrert totalt innen dette området. Dessverre er det nå bare sporadisk hobby slått igjen her.

I Hordaland har bl.a. Losvik (1988) studert slåttemarksvegetasjon. Fire utforminger av jordnøtteng (frisk fattigeng, jordnøttutforming) er identifisert og forekommer langs kysten:

- Jordnøtteng, kystmaure-utforming med bl.a. kystgrisøre. Utformingen forekommer også i Sogn og Fjordane.
- Jordnøtteng, griseøre-utforming med bl.a. blåstjerne og tusenfryd. Utformingen forekommer også i Sogn og Fjordane.
- Jordnøtteng, prestekrage-utforming med bl.a. kystgrisøre, kjerteløyentrøst og småengkall. Utformingen forekommer også i Sogn og Fjordane.
- Jordnøtteng, kamgras-utforming med bl.a. kystgrisøre, vill-lin, hjertegras, storblåfjær og musekløver.

I tillegg er en femte utforming som finnes i fjordstrøkene (O2-O1) identifisert:

- Frisk fattigeng, marikåpe-rødknapp-utforming med bl.a. englodnegras, smalkjempe, vill-lin og småengkall, men uten de typisk vestlige artene. Utbredelsen er ikke godt nok kjent.

Disse jordnøttengene har en spesifikk norsk artssammensetning: Viktige lokaliteter er bl.a. Urangsvåg, Bømlo og Gjuvsland, Varaldsøy.

I Sogn og Fjordane har miljøet rundt Ingvild Austad på Høgskulen over flere tiår forsket på og foretatt en rekke registreringer i de tradisjonelle slåtteeengene i fylket. Også i Sogn og Fjordane er det registrert flere jordnøttenger. Kystblåstjernerdominerte slåttemarker finnes i ytre kyststrøk bl.a. i Gåsvær i Solund, og lokalitetene Sandøyna, Vilnes og Hamna i Askvoll. En viktig slåttemarkslokalitet finnes på Øvre Ormelid, en hyllegard i Luster. Her finnes tørrenger med bl.a. brudespore, vanlig nattfiol og bakkesøte. Totalt er det registrert mange slåttemarker i Sogn og Fjordane, men flere er registrert for relativt lenge siden og dagens tilstand er uvis. På Grinde i Leikanger finnes en flott lauveng der både trærne og enga fortsatt hevdes. Rogaland er det registrert få slåttemarker. I Funningsland, Hjelmeland, finnes imidlertid en av de få gjenværende solblomslokalitetene i fylket. Dessverre blir den ikke slått nå.

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker

Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammel artsrik eng på, er å følge opp den tradisjonelle driftsforma, uten gjødsel og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noe fra sted til sted avhengig av klima og høyde over havet. Derfor er det viktig å finne ut hva som har vært vanlig på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet fra gammelt av. Slått før 10. juli var imidlertid meget sjeldent!

En bør benytte lett redskap (ljå, tohjuls slåmaskin eller lettere traktor der det er mulig). Graset må bakketørkes ev. hesjes før det fjernes. I tillegg til at en får tørt og godt høy, er bakketørkinga viktig for at frøa til engartene både skal få modne ferdig og bli liggende igjen på enga når høyet samles sammen og kjøres vekk.

Mange steder på Vestlandet har det vært vanlig med både vår – og høstbeite på slåttemarka. Ved vårbeite ble gjerne beitingen avsluttet mot slutten av mai. Bare beiting kan imidlertid ikke erstatte slått. Er det eneste mulighet for skjøtsel i en periode, og det kreves nedbeiting i perioder på sommeren også, er storfebeiting det mest skånsomme. De velger ikke ut "godbitene" slik sauene gjør. Beitepresset må i tilfelle ikke være for stort, og en må da vente seg noe manuell etterrydding.

Restaurering

Når det gjelder restaurering av enger som er i gjengroing og utvidelse av eksisterende slåtteeareal er det viktig å ikke sette i gang med mer omfattende restaurering enn det en greier å følge opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaureres, kan det være lurt å ta det trinnvis over flere sesonger. Slik blir det mer overkommelig, og en får en følelse med hvor omfattende de ulike tiltaka er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomføres på frossen og gjerne bar mark, dette for å unngå skader på undervegetasjonen og er samtidig lettvinnt for å få så lav stubbe som mulig. Rydding i snø kan være noe mer tungvint, mindre busker og oppslag kan også ryddes på sommeren når det er tørt og mye av biomassen er samlet i bladene.

I slåtteeenger som ikke har vært tresatt er det ikke noe poeng å sette igjen noe særlig med trær. Gamle styvingstre må imidlertid spares. Et og annet lauvtre med fin og vid krone kan og få stå. All gran/furu og fremmede treslag (eksempelvis platanlønn) bør fjernes.

Etter hogst er det spesielt viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samla sammen og brent på egne steder, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska rask- og storvoksen konkurransesterk vegetasjon. Oppflising og spredning av flis i området er av samme grunn ikke å anbefale.

Gjenstående biomasse vil ta opp noe av næringen som frigjøres fra de døde røttene til trær og busker som har blitt ryddet vekk. Dette gir en gjødselseffekt som lett forårsaker oppvekst av uønska nitrogenkrevende arter (som for eksempel bringebær, brennesle). Gradvis gjenåpning er derfor viktig. Gjødslingseffekten sammen med økt lysinnstråling fører gjerne også til en del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningene i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette faller normalt sammen med slåttetidspunktet. Det kan likevel være nødvendig å rydde lauvrenninger flere ganger utover i første sesongen, og i tillegg året etter.

Osp og or sprer seg ved rotskot, og rydding kan i mange tilfelle føre til utstrakt renning. Disse kan det derfor lønne seg å ringbarke (sokke). Det bør da skjæres et fem cm bredt band rundt treet nedanfor nederste greina. Det er viktig at snittet er så dypt at all barken forsvinner, slik at transporten av næringsstoff helt sikkert er brutt. Det er lettest å ringbarke om våren. Etter tre sommere må de døde trea fjernes.

Stubber må kappes helt ned til bakken, enten i forbindelse med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubber vil gå raskere i forråtning om en skiller barken fra veden med et spett eller lignende, og så stapper jord i mellom. Med unntak av osp og or kan en også unngå renninger på denne måten. Dette kan til eksempel være aktuelt i kanter som hindrer lysinnstråling til slåttemarka.

Problemarter som bringebær- og rosekratt, brennesle, mjødurt eller liknende går normalt ut ved slått, men kan være avhengig av slått flere ganger per sesong i begynnelsen med lja eller krattrydder.

Ev. felt med einstape (bregne) bør slås ned med kjepp (ikke skjæres ned). På denne måten fortsetter bregna med å transportere næring fra røttene, og utarmer så rotsystemet sitt. Den bør så fjernes på høsten.

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker som finnes på DN's hjemmesider: <http://www.dirnat.no/content/1916/>

1 Severinbrauta

Skjøtselsplan for slåttemark, Severinbrauta. Norddal kommune, Møre og Romsdal fylke

Foto: © P. Vesterbukt/NIBIO

FIRMANAVN OG ÅRSTALL: NIBIO Kvithamar. 2016

PLAN/PROSJEKTANSVARLIG: Per Vesterbukt

OPPDRAKSGIVER: Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvernavdelingen

LITTERATURREFERANSE (for skjøtselsplanen): Vesterbukt, P. 2016. Skjøtselsplan for slåttemark, Severinbrauta, Norddal kommune, Møre og Romsdal fylke.

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)

Navn på lokaliteten Severinbrauta		Kommune Norddal		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00110034		Registrert i felt av: Per Vesterbukt		Dato: 8.7.2016			
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Jordal, J.B.. 2011. Supplerande kartlegging av naturtyper i kulturlandskapet i Norddal og Stranda i 2009-2010. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, miljøvernavdelinga, rapport 2011: 01. Langmo, S. H. L & Oldervik, F. G. 2016. Kartlegging av utvalde naturtyper i Møre og Romsdal i 2015. Bioreg AS. Rapport 2016: 02. ISBN 978-82-8215-307-2. Indreeide, Kirsti. 2016. Pers. med.				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:			
Hovednaturtype: D01 Slåttemark, 100 %		Utforminger: D0115 Svak lågurtslåtteeeng - 100 %					
Tilleggsnaturtyper: Ingen							
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder fra befaring 8.7.2016					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Sted-kvalitet		Tilstand/ Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	X	God	X	Slått	X	Torvtekt	
20 – 50 m		Svak		Beite		Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

INNLEDNING

Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO Kvithamar v/Per Vesterbukt, og basert på kartlegging utført 2015 (Langmo & Folden 2016) og egen befarings. Dette i forbindelse med oppfølging av handlingsplan for slåttemarker i Møre og Romsdal, på oppdrag fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Kartlegging fra 2015 er registrert i Naturbase med ID BN00110032. Området ble befart 8.7.2016 av Per Vesterbukt. Tidligere kartlegging og informasjon fra grunneier er også lagt til grunn for skjøtselsplanen.

BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:

Langmo & Folden (2016): Lokaliteten ligg i Eidsdal i Norddal kommune, litt sør for garden Veiberg, og var etablert som husmannsplass under denne garden i 1870-åra. Den består av fleire bakkemurar nedover den bratte vestvende lia. Det er dei øvste terrassane som er inkludert i lokaliteten. Delvis er engar her noko meir grunnlendt enn lenger nede. Berggrunnen består i fylgje berggrunnskartet av diorittisk til granittisk gneis, migmatitt. Lausmassane i området består for det meste av tjukke morenemassar og elveavsetningar. Området ligg i sørboreal (SB) vegetasjonssone, og på grensa mellom svakt oseanisk (O1) og klart oseanisk vegetasjonssesjon (O2).

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER:

Lokaliteten er avgrensa som naturtypen slåttemark av utforminga fattig slåtteeeng (100 %). Det kan også finnast fragment av tørreng nær kantane av bakkemurane innanfor lokaliteten. Etter NiN er lokaliteten å rekne som seminaturleg eng (T 32). Naturtypen kulturmarkseng der slåttemark er inkludert er vurdert som Sårbar - VU i Norsk raudliste for naturtypar frå 2011, medan slåtteeeng i seg sjølv er vurdert som sterkt truga - EN. Dette er også ein utvalt naturtype etter naturmangfaldlova. (Langmo & Folden 2016).

ARTSMANGFOLD:

Langmo & Folden (2016): Innanfor lokaliteten dominerer artar som gulaks og sølvbunke, men på enkelte mindre område finst også ein del hundegras og litt engreverumpe. Elles kan ein nemna mellom anna bakkefrytle, bakkesoleie, bleikstarr, blåbær, blåklokke, blåkoll, bringebær, fjellmarikåpe, fuglevikke, gjerdevikke, hårsvæve, jonsokkoll, kvitbladtistel, lækjeveronika, myrtistel, prestekrage, raudkløver, raudknapp, raudsvingel, ryllik, skarmarikåpe, og tviskjeggveronika. På taket av huset veks mykje kveke. I Artskart har John Bjarne Jordal i tillegg registrert mellom anna bakkerapp og fjellgulaks i Severinbrauta.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

Fra Langmo & Folden (2016): Lokaliteten er i dag skjøtta ved slått, også det vi kjenner til av historikken viser at lokaliteten har vore nytta på denne måten sidan den vart etablert kring 1860, og kanskje også før den tid. Husdyra beita oppe i skogen ovanfor husa, medan resten av arealet var slåttemark. Bruket fødte 1-2 kyr og 2-3 lamsauer. Plassen hadde aldri hest. Den siste som dreiv Severinbrauta var Nelly Veiberg, ei dotter-dotter til ekteparet som tok opp plassen. Nelly var født i 1915 og døyde i 1995. Plassdrifta tok vel slutt kring 1990. Før den tid held Nelly det gåande med ei slags drift ved god hjelp av naboane. I åra etterpå var det beita noko på slåtteeengene her, men sidan ca 1999 har det vore slått her igjen. Mykje av engene som høyrer til Severinbrauta ber tydeleg preg av gjødsling, og er som nemnd vurdert som restaureringsareal snarare enn slåttemark. Ein registrerte likevel eit område oppe ved husa der det let til at artsmangfaldet var meir intakt, og ein vurderte det slik at denne delen stetta krava til slåttemark. Også her finst spor etter gjødsling, men i noko mindre grad enn lenger ned i lia. Dei områda som har meir gjødselpreg her, er inkludert av arronderingsmessige årsakar. Her er også engartane meir spreidd utover engene i staden for å berre vere knytte til kantsonene slik dei i større grad er lenger nede.

FREMMEDE ARTER:

Vårpengeurt, gran, løytnantshjarte, akeleie, ungarnsyryn, reinfann, storhjel, storkonvall, hagerips, stikkelsbær og hagelupin. Oppe ved husa er det også planta ein del frukttre. Desse er inngjerda. I kantane av lokaliteten er det planta fleire graner.

KULTURMINNER:

Terrassemurer, steingjerder, rydningsrøyser, frukttrær

SKJØTSEL OG HENSYN

Slått: dagens ekstensive hevd med slått bør videreføres. Det anbefales at enga slås med lett redskap (ljà el. tohjuling for å unngå jordpakking) én gang i året på sensommeren, ikke før etter ca. 15. juli. Graset bør bakketørkes (evt. hesjes), rakes og vendes før det fjernes, dette for å opprettholde frømodning og frøspredning blant engartene på slåttemarka. Graset må fjernes fra slåttemarka, samt ikke deponeres i kantsoner ovenfor enga, da dette gir gjødslingseffekt fra gras under nedbryting.

Som følge av befaring 2016 er grensene justert noe; slåttemarka er trukket litt lenger ned i nordvest da dette arealet har noe rikere innslag av slåttemarksstruktur med bl.a. blåklokke, gulaks og rødkløver.

Beite: et lett beitetrykk vår og høst vil normalt ikke ha negativ effekt på utbredelsen til artene, og et slikt beite kan innføres hvis ønskelig. Det foreligger ikke planer om dette hos bruker per dags dato.

Restaurering: når det gjelder restaurering kan det gjerne hugges ut flere trær i kantsonen mot vest og øst for å åpne mer opp inn mot enga. Det er viktig å opprettholde åpne kantsoner, da økt solinnstråling reduserer skyggesoner, minsker utbredelsen med mose og øker artsmangfold i enga. I tillegg hindrer man at kantskog brer seg gradvis inn i enga, slik at de opprinnelige grensene for slåttemarka beholdes.

Spredning fra de fremmede artene hagelupin, hagerips og stikkelsbær bør fjernes og brennes.

For enga nedenfor husene som utgjør restaureringsareal anbefales å opprettholde/innføre ekstensiv skjøtsel med slått som nevnt ovenfor. Enga skal ikke gjødsles. Hvis graset evt. må kastes bør det ikke deponeres i kantsoner på enga, da dette gir en gjødslingseffekt fra gras under nedbryting. På sikt vil en slik restaurering føre til re-etablering av slåttemarksarter i enga gjennom spredning fra tilgrensende slåttemarkark og frøspiring fra frøbanken som finnes i jordsmonnet, noe som kan gi en verdiheving av arealet. Det samme gjelder for restaureringsarealet ovenfor husene. Her er imidlertid større lauvoppslag, slik at dette arealet bør ryddes for oppslag, busker og trær før en gjeninnfører slått.

Hvis det brukes traktor og tunge redskap i forbindelse med skogrydding bør dette skje på frossen mark for å unngå kjøreskader. Mindre busker og oppslag kan også fjernes på sommeren når det er tørt og mye av biomasse er samlet i bladene. Ved evt. oppkomme av andre fremmede treslag bør disse fjernes. Ved hogst er det viktig at ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samlet og brent på egnede steder, og helst fraktet ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil kunne favorisere hurtigvoksende og konkurransesterke arter som er uønsket i vegetasjonen. De gamle frukttrærne kan spares da de utgjør kulturminner, og hvis mulig restaureres/vedlikeholdes. Ved restaurering er det viktig å ikke inkludere mer areal enn det en klarer å følge opp med skjøtsel i ettertid. Er det mange delfelt som planlegges restaurert, kan det være fordelaktig å ta det trinnvis over flere sesonger. Det vil indikere hvor omfattende de ulike tiltakene er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Fra Langmo & Folden (2016): Lokaliteten utgjør ein del av eit godt bevart kulturlandskap i Eidsdalen. Sjølv om mykje av jorda i dag er nytta til konvensjonell drift, finst framleis også fleire verdfulle kulturmarkslokalitetar, mellom anna ein større lokalitet med hagemark like sør for Severinbrauta, den einaste attverande einerhagen i Eidsdalen, ein naturtype som før var veldig vanleg her. Også nord for Severinbrauta ligg område med beitemarker og hagemarker, slik at det er naturleg å sjå lokaliteten i ein større samanheng.

VERDIBEGRUNNELSE:

Fra Langmo & Folden (2016): Ut frå faktaark for slåttemark frå juni 2015 oppnår lokaliteten høg vekt for areal (om lag 1,3 daa), låg vekt for typevariasjon, raudlistearter og artsmangfald. Her er også potensialet for sjeldne og raudlista artar av beitemarksopp inkludert. Den oppnår elles høg vekt på påverknad og middels til høg vekt på tilstand. Den oppnår høg vekt for landskapsøkologi i og med at den ligg nær andre kulturmarkslokalitetar, samt at den inneheld mange verdfulle kulturelement som bakkemurar og rydningsrøyser. Ut frå dette oppnår lokaliteten verdien; Viktig – B, med moglegheit for auke av verdien om skjøtselen vert oppretthalden. Verdien er likevel svak grunna spora etter gjødsling, men vil auke med riktig skjøtsel. Ved restaurering av resten av Severinbrauta, vil også arealet med verdfull slåttemark auke med tida.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtseleksplan: 15.10.2016	UTFORMET AV: Per Vesterbukt	FIRMA: NIBIO Kvithamar		
UTM 6924948N 92943Ø	Gnr/bnr. 60/3	AREAL (nåværende): 1.7 daa.	AREAL etter evt. restaurering: 6.0 daa.	Del av verneområde? Nei

Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer.

Navn:

Kirsti Indreeide

Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer)

Befaring av slåttemarkene, 8.7.2016, Tlf. juli 2016.

Tlf. juli 2016

Mål:**Hovedmål for lokaliteten:**

Slåttemarka er middels artsrik og med god hevd, verdi B. Målet er å opprettholde og øke artsmangfoldet for lokaliteten gjennom tradisjonell slått.

Konkrete delmål:

Opprettholde dagens hevdregime med årlig og sen slått. Gjennomføre bakketørring av gras.

Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka.

Ev. spesifikke mål for delområde(r):**Tilstandsmål arter:**

Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

Fjerne oppkomme og spredning med hagelupin, stikkelsbær og hagerips.

Holde kantsoner lysåpne.

AKTUELLE TILTAK:**Generelle tiltak:**

Enga slås med tohjuling og lja en gang årlig etter ca. 15 juli. Graset bakketørkes, rakes, vendes over 2-4 dager (evt. hesjes) og fraktes ut av enga.

Arealet er tungdrevet.

Skal ikke pløyes, gjødsles eller sås.

Etterbeiting (høstbeite) er generelt positivt for slåttemarka og kan gjerne innføres hvis muligheten er tilstede.

Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:

Hugge ut kanttrær for å slippe inn lys. Rydde lauvoppslag i restaureringsareal og kantsoner.

Slått av engene som inngår i restaureringsarealet

Spredning av hagebusker og hageplanter fjernes og brennes.

Vedlikeholde epletrær hvis ønskelig.

Priori- tering (år)	Ant daa og kostna d/daa	Kontro ll: (Dato)
Hvert år	1.7 daa à kr. ....,- per daa. = kr. ....,-	Sept. hvert år
Ved kapasitet	300kr/t 20t/daa	

Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:			
--	--	--	--

UTSTYRSBEHOV:

Tohjulsslåmaskin evt. ljà for slått. Riber for vending og fjerning av gras. Verneutstyr for hogst, motorsag.

OPPFØLGING:

Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år: 2021

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:

Ny artsregistrering bør utføres i 2021.

Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
--------------------------	--	------------------	--

Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	
-----------------------------	--	---------------------	--

Skjøtselsavtale parter:

Kirsti Indreeide og Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

ANSVAR: (for iverksettelse av skjøtselsplanen)

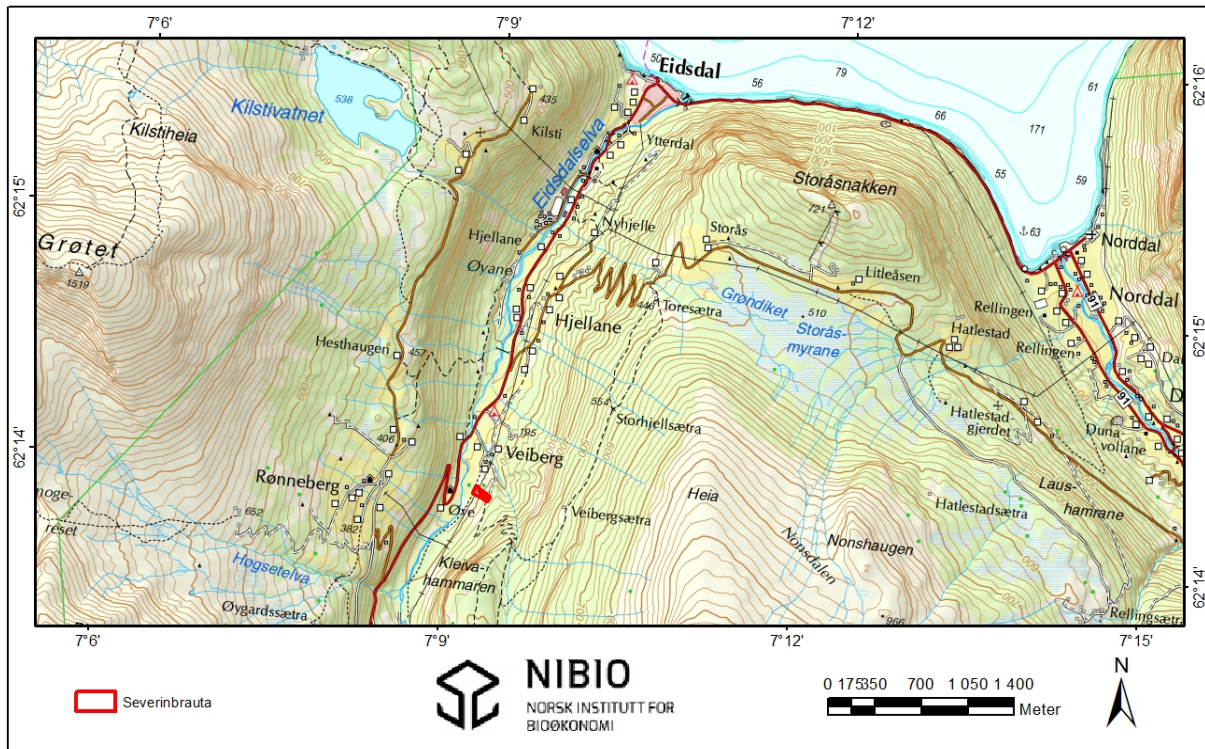
Kirsti Indreeide.

Kilder

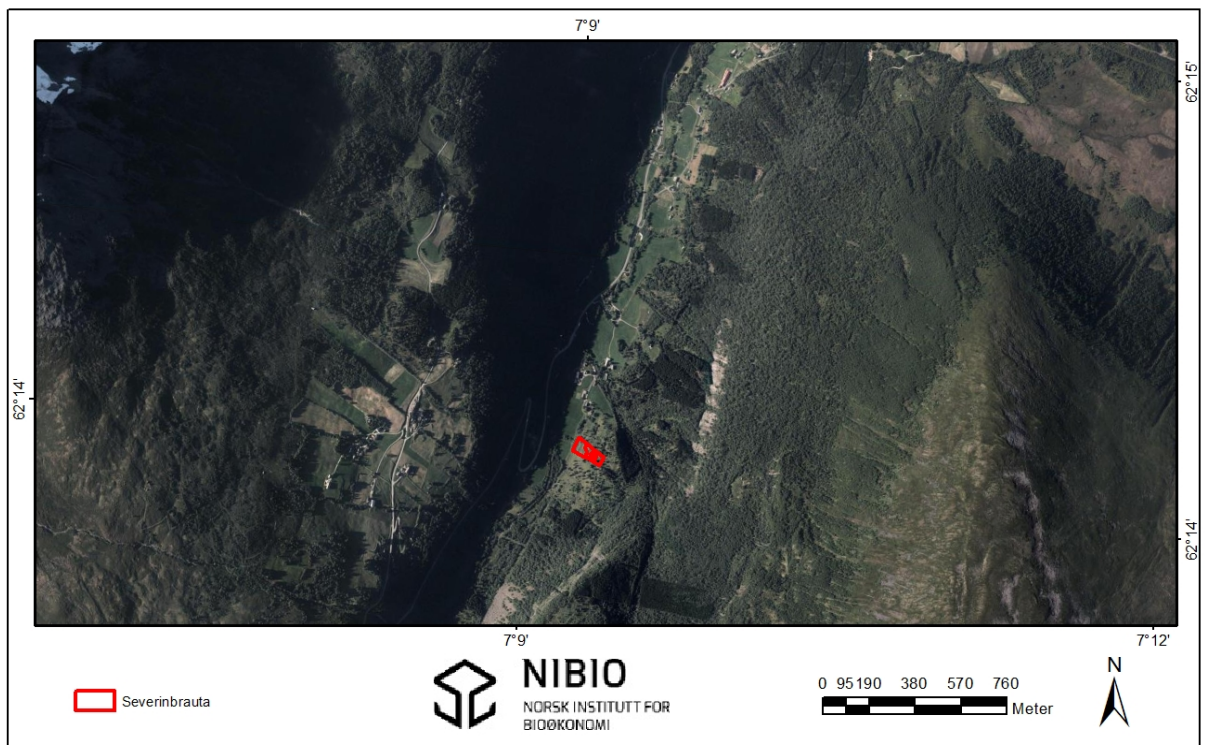
- Direktoratet for naturforvaltning. 2001. Naturbase dokumentasjon, biologisk mangfold.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2009. Handlingsplan for slåttemark.
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.
- Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. (red.) 2012. *Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012*. Artsdatabanken, Trondheim.
- Jordal, J.B. et. al. 2005. Kartlegging av naturtyper i Stranda kommune. Rapport. 111 s. + kart.
- Langmo, S. H. L & Oldervik, F. G. 2016. Kartlegging av utvalde naturtyper i Møre og Romsdal i 2015. Bioreg AS. Rapport 2016 : 02. ISBN 978-82-8215-307-2.
- Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- NGU u.d. Berggrunn Nasjonal berggrunnsdatabase. Lokalisert 05.07.2016, på <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M., 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.
- Indreeide, Kirsti. 2016. Pers. med.

Ortofoto/kart

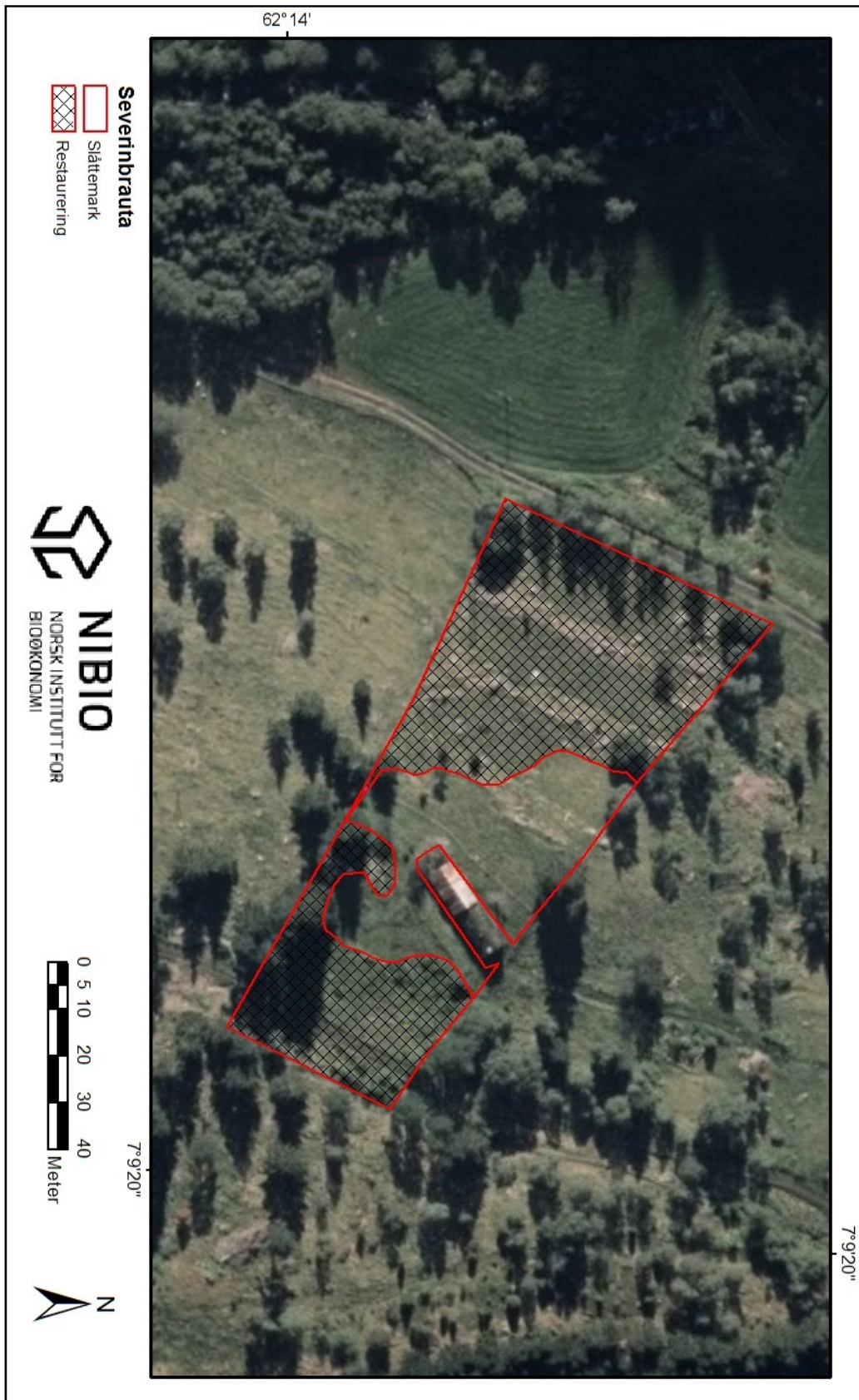

Figur 1. Topografisk oversikt over lokaliteten Severinbrauta. Kartlagt areal med slåttemark inntegnet rødt. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

Figur 2. Oversikt over lokaliteten Severinbrauta (ortofoto). Kartlagt areal med slåttemark inntegnet rødt. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

Figur 3. Detaljbilde av slåtemarka som inngår i skjøtelsesplanen for Severinbrauta. Slåtemark inntegnet rødt og restaureringsareal skravert. Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Bilder

Figur 4. Severinbrauta med slåttemarka, sett mot øst. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6924992N 92718Ø.

Figur 5. Slåttemarka sett nedover fra husene, med oppmurte terrasser og steingjerder. Kun øverste delen inngår i slåttemarka, mens nederste del utgjør grasdominert restaureringsareal med noe beite- og gjødselpreg. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6924954N 92939Ø.

Figur 6. Nederste del av slåttemarka med større utbredelse av bl.a blåklokke, rødkløver og gulaks. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6924979N 92922Ø.

Figur 7. Slåttemarka ovenfor huset med innslag av gulaks, blåklokke, engkvein og prestekrage. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6924953N 92965Ø.

Figur 8. Hagelupin har spredt seg inn i enga ovenfor husene. Den er oppført som fremmed art i Norsk svarteliste med svært høy risiko. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6924942N 92948Ø.

Figur 9. Slåttemarka ovenfor huset sett mot nord. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6924931N 92944Ø.

Figur 10. Øverste del ovenfor huset er utsatt for lauvoppslag og inngår i restaureringsarealet. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6924931N 92944Ø.

2 Muriås:Storåkeren

Skjøtselsplan for Muriås: Storåkeren, slåttemark, Norddal kommune, Møre og Romsdal fylke

Foto: P. Vesterbukt/NIBIO

FIRMANAVN OG ÅRSTALL: NIBIO Kvithamar. 2016

PLAN/PROSJEKTANSVARLIG: Per Vesterbukt

OPPDRAGSGIVER: Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvernavdelingen

LITTERATURREFERANSE: Vesterbukt, P. 2016. Skjøtselsplan for Muriås: Storåkeren, slåttemark, Norddal kommune, Møre og Romsdal fylke.

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)

Navn på lokaliteten Muriås; Storåkeren		Kommune Stordal		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00110032		Registrert i felt av: Per Vesterbukt		Dato: 7.7.2016			
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Langmo, S. H. L & Oldervik, F. G. 2016. Kartlegging av utvalde naturtyper i Møre og Romsdal i 2015. Bioreg AS. Rapport 2016: 02. ISBN 978-82-8215-307-2. Torgersen, Ronny. 2016. Pers. med.				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:			
Hovednaturtype: D01 Slåttemark, 100 %			Utforminger: D0115 Svak lågurtslåtteenng - 100 %				
Tilleggsnaturtyper: Ingen							
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder fra befaring 7.7.2016					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Sted-kvalitet		Tilstand/ Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	X	God	X	Slått	X	Torvtekt	
20 – 50 m		Svak		Beite		Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

INNLEDNING

Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO Kvithamar v/Per Vesterbukt, og basert på kartlegging utført 2015 (Langmo & Folden 2016) og egen befaring. Dette i forbindelse med oppfølging av handlingsplan for slåttemarker i Møre og Romsdal, på oppdrag fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Kartlegging fra 2015 er registrert i Naturbase med ID BN00110032. Området ble befart 7.7.2016 av Per Vesterbukt. Tidligere kartlegging og informasjon fra grunneier er også lagt til grunn for skjøtselsplanen.

BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:

Langmo & Folden (2016): Lokalisering og naturgrunnlag: Lokaliteten ligg på Muriås vest for Valldal i Norddal kommune. Den består av ei slak søraustvendt frisk slåtteeing avgrensa av vegar og skog på alle kantar. Berggrunnen består i fylgje berggrunnskartet av diorittisk til granittisk gneis, migmatitt og lausmassane av morenemassar. Området ligg i sørboreal (SB) vegetasjonssone, og på grensa mellom svakt oseanisk (O1) og klart oseanisk vegetasjonsseksjon (O2).

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER:

Lokaliteten er avgrensa som naturtypen slåttemark av utforminga fattig slåtteeing (100 %). Elles finst det mindre område med tårreng knytt til nokre meir grunnlendte parti innanfor lokaliteten. Etter NiN er lokaliteten å rekne som seminaturleg eng (T 32). Naturtypen kulturmarkseng der slåttemark er inkludert er vurdert som; Sårbar - VU i Norsk raudliste for naturtypar frå 2011, medan slåtteeing i seg sjølv er vurdert som sterkt truga - EN. Dette er også ein utvalt naturtype etter naturmangfaldlova (Langmo & Folden 2016).

ARTSMANGFOLD:

Langmo & Folden (2016): Innanfor lokaliteten dominerer artar som blåkløkke, engkvein og gulaks. Stadvis finst også mykje firkantperikum, ryllik og tviskjeggveronika. Elles kan ein nemne artar som bakkefrytle, grov nattfiol, prestekrage, raudkløver, raudsvingel, skogstorkenebb, sølvbunke, tepperot og tiriltunge. Einskilde parti, særleg langs kantane og i den nedste delen av lokaliteten, har også ein del engrapp, hundegras, hundekjeks (berre nær kantane), nesler, skogburkne, skogsvinerot og vendelrot. Stadvis, og særleg i dei noko skrinnare partia, reknar ein med at det er eit visst potensiale for raudlista artar av beitemarksopp.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

Fra Langmo & Folden (2016): I det seinare har lokaliteten vore skjøtta med slått. Den nedste delen av enga ber preg av noko gjødsling, noko som i stor grad skuldast at graslet frå enga har vore raka ned hit og vorte liggjande her (Ronny Torgersen pers. meld.). I og med at det spreidd finst artar som engreverumpe og hundegras kan det også delvis ha vore tilsådd, men dette ligg truleg langt tilbake. Artsmangfaldet er likevel jamt spreidd utover enga, og slåttemarksstrukturen er tydeleg. I løpet av dei siste par åra er det rydda ein del skog rundt lokaliteten, og dette er i fylgje Ronny Torgersen (pers.meld.) også gjort i vinter. I vinter er mellom anna mykje av platanløna fjerna.

FREMMEDE ARTER:

Platanlønn, epletre

KULTURMINNER:

Frukttrær

SKJØTSEL OG HENSYN

Slått: dagens ekstensive hevd med slått bør videreføres. Det anbefales at enga slås med lett redskap (ljà el. tohjuling for å unngå jordpakking) én gang i året på sensommeren, ikke før etter ca. 15. juli. Graset bør imidlertid bakketørkes (evt. hesjes), rakes og vendes før det fjernes, dette for å opprettholde frømodning og frøspredning blant engartene på slåttemarka. Graset må fjernes fra slåttemarka, samt ikke deponeres i kantsoner ovenfor enga, da dette gir gjødslingseffekt fra gras under nedbryting.

Beite: et lett beitetrykk vår og høst vil normalt ikke ha negativ effekt på utbredelsen til artene, og et slikt beite kan innføres hvis ønskelig. Det foreligger ikke planer om dette hos bruker per dags dato.

Restaurering: når det gjelder restaurering kan det gjerne hugges ut flere trær i kantsonen mot vest for å åpne mer opp inn mot enga. Det er viktig å opprettholde åpne kantsoner, da økt solinnstråling reduserer skyggesoner, minsker utbredelsen med mose og øker arts mangfold i enga. I tillegg hindrer man at kantskog brer seg gradvis inn i enga, slik at de opprinnelige grensene for slåttemarka beholdes. Platanlønn er en fremmed art i Norge og står oppført på norsk svarteliste med svært høy risiko (SE). Oppslag av disse i kantsonene bør fjernes og brennes.

Hvis det brukes traktor og tunge redskap i forbindelse med skogrydding bør dette skje på frossen mark for å unngå kjøreskader. Mindre busker og oppslag kan også fjernes på sommeren når det er tørt og mye av biomasse er samlet i bladene. Ved evt. oppkomme av andre fremmede treslag bør disse fjernes. Ved hogst er det viktig at ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samlet og brent på egnede steder, og helst fraktet ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil kunne favorisere hurtigvoksende og konkurransesterke arter som er uønsket i vegetasjonen. De gamle frukttrærne kan spares da de utgjør kulturminner, og hvis mulig restaureres/vedlikeholdes. Ved restaurering er det viktig å ikke inkludere mer areal enn det en klarer å følge opp med skjøtsel i ettertid. Er det mange delfelt som planlegges restaurert, kan det være fordelaktig å ta det trinnvis over flere sesonger. Det vil indikere hvor omfattende de ulike tiltakene er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Fra Langmo & Folden (2016): Lokaliteten utgjør ein del av eit godt bevart kulturlandskap på Lingås/Muriås. Sjølv om mykje av jorda i dag er nytta til konvensjonell drift, finst framleis også fleire verdfulle kulturmarkslokalitetar nær det registrerte området, og som nemnt har fleire av desse fått utarbeidd skjøtselsplan dei seinare åra.

VERDIBEGRUNNELSE:

Fra Langmo & Folden (2016): Ut frå faktaark for slåttemark frå juni 2015 oppnår lokaliteten høg vekt for areal (om lag 2,7 daa), låg vekt for typevariasjon, raudlistearter og låg til middels vekt for arts mangfold. Her er også potensialet for sjeldne og raudlista artar av beitemarksopp vurdert og inkludert. Den oppnår elles høg vekt på påverknad og middels til høg vekt på tilstand ut frå bruken av arealet. Den oppnår høg vekt for landskapsøkologi i og med at den ligg nær andre kulturmarkslokalitetar. Ut frå dette oppnår lokaliteten verdien; Viktig – B, med moglegheit for auke av verdien om skjøtselen vert oppretthalden. Verdien er likevel svak grunna spora etter gjødsling, men vil auke med riktig skjøtsel.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtseleksplan: 15.10.2016	UTFORMET AV: Per Vesterbukt	FIRMA: NIBIO Kvithamar		
UTM 6931852N 98465Ø	Gnr/bnr. 3/2	AREAL (nåværende): 2.7 daa.	AREAL etter evt. restaurering: 2.7 daa.	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer. Navn: Ronny Torgersen			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer) Befaring av slåttemarkene, 7.7.2016, Tlf. juli 2016. Tlf. juli 2016	

Mål:

Hovedmål for lokaliteten:

Slåttemarka er forholdsvis artsrik og med god hevd, verdi B. Målet er å opprettholde og øke artsmangfoldet for lokaliteten gjennom tradisjonell slått.

Konkrete delmål:

Opprettholde dagens hevdregime med årlig og sen slått. Gjennomføre bakketørrking av gras.

Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka.

Ev. spesifikke mål for delområde(r):

Tilstandsmål arter:

Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

Fjerne oppkomme og spredning med platanlønn.

Holde kantsoner lysåpne.

<p>AKTUELLE TILTAK:</p> <p>Generelle tiltak:</p> <p>Enga slås med tohjuling og ljà en gang årlig etter ca. 15 juli. Graset bakketørkes, rakes, vendes over 2-4 dager (evt. hesjes) og fraktes ut av enga.</p> <p>Arealet er tungdrevet.</p> <p>Skal ikke pløyes, gjødsles eller sås.</p> <p>Etterbeiting (høstbeite) er generelt positivt for slåttemarka og kan gjerne innføres hvis muligheten er tilstede.</p> <p>Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:</p> <p>Hugge ut kanttrær for å slippe inn lys. Rydde lauvoppslag i kantsonene.</p> <p>Spredning med platanlønn fjernes og brennes.</p> <p>Vedlikeholde epletrærne hvis ønskelig.</p> <p>Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:</p>	<p>Prioritering (år)</p> <p>Hvert år</p> <p>Ved kapasitet</p>	<p>Ant daa og kostnad/daa</p> <p>2.7 daa à kr. ....,- per daa. = kr. ....,-</p> <p>300kr/t 20t/daa</p>	<p>Kontroll: (Dato)</p> <p>Sept. hvert år</p>
<p>UTSTYRSBEHOV:</p> <p>Tohjulsslåmaskin evt. ljà for slått. River for vending og fjerning av gras. Verneutstyr for hogst, motorsag.</p>			
<p>OPPFØLGING:</p> <p>Skjøtelsesplanen skal evalueres innen 5 år: 2021</p> <p>Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:</p> <p>Ny artsregistrering bør utføres i 2021.</p>			
<p>Tilskudd søkt år:</p>		<p>Søkt til:</p>	
<p>Tilskudd tildelt år:</p>		<p>Tildelt fra:</p>	

Skjøtselsavtale parter:

Ronny Torgersen og Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

ANSVAR: (for iverksettelse av skjøtselsplanen)

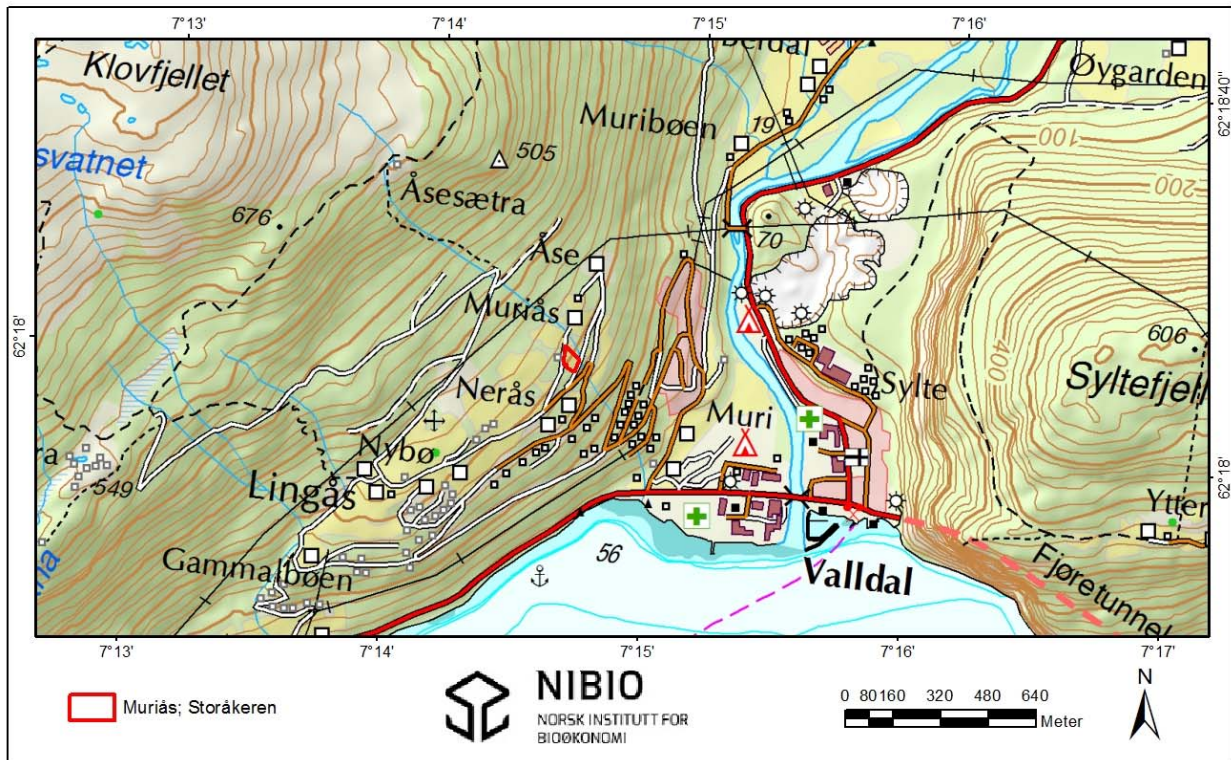
Ronny Torgersen.

Kilder

- Direktoratet for naturforvaltning. 2001. Naturbase dokumentasjon, biologisk mangfold.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2009. Handlingsplan for slåttemark.
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.
- Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. (red.) 2012. *Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012*. Artsdatabanken, Trondheim.
- Jordal, J.B. et. al. 2005. Kartlegging av naturtyper i Stranda kommune. Rapport. 111 s. + kart.
- Langmo, S. H. L & Oldervik, F. G. 2016. Kartlegging av utvalde naturtyper i Møre og Romsdal i 2015. Bioreg AS. Rapport 2016 : 02. ISBN 978-82-8215-307-2.
- Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- NGU u.d. Berggrunn Nasjonal berggrunnsdatabase. Lokalisert 05.07.2016, på <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M., 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.
- Torgersen, Ronny. 2016. Pers. med.

Ortofoto/kart

Figur 1. Topografisk oversikt over lokaliteten Muriås; Storåkeren. Kartlagt areal med slåttemark inntegnet rødt. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

Figur 2. Oversikt over lokaliteten Muriås; Storåkeren (ortofoto). Kartlagt areal med slåttemark inntegnet rødt. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

Bilder

Figur 3. Slåttemarka sett mot øst. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6931844N 98456Ø.

Figur 4. Slåttemarka sett mot vest. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6931869N 98459Ø.

Figur 5. Kantsone i vest der restaureringsarbeid pågår, med uthugging av platanlønn. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6931822N 98464Ø.

Figur 6. Feltsjikt med bl.a. mengdeartene gulaks, engkvein og blåklokke. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6931845N 68466Ø.

Figur 7. Detaljbilde feltsjikt med blåklukke, ryllik, rødsvingel, engkvein, engsyre, rødkløver og gulaks. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6931866N 98461Ø.

Figur 8. Slåttemarka på Muriås har også forholdsvis stor bestand av blåklukke med hvit krone. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6931858N 98450Ø.

Figur 9. Grov nattfiol har en stor populasjon og finnes spredt rundt over hele enga, her sammen med ryllik, firkantperikum, gulaks og rødkløver. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6931845N 98465Ø.

3 Fremste Kilsti br.nr. 2

Skjøtselsplan for Eidsdal: Kilsti br.nr. 2, slåttemark, Norddal kommune, Møre og Romsdal fylke

Foto: P. Vesterbukt/NIBIO

FIRMANAVN OG ÅRSTALL: NIBIO Kvithamar. 2016

PLAN/PROSJEKTANSVARLIG: Per Vesterbukt

OPPDRAKSGIVER: Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvernavdelingen

LITTERATURREFERANSE: Vesterbukt, P. 2016. Skjøtselsplan for Eidsdal: Fremste Kilsti br.nr. 2, slåttemark, Norddal kommune, Møre og Romsdal fylke.

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)

Navn på lokaliteten Eidsdal: Kilsti br.nr. 2		Kommune Norddal		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00069257		Registrert i felt av: Per Vesterbukt		Dato: 8.7.2016			
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Jordal, J.B. 2011. Supplerande kartlegging av naturtyper i kulturlandskapet i Norddal og Stranda i 2009-2010. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, miljøvernavdelinga, rapport 2011: 01. Tafjord, Jannicke. 2016. Pers. med., befarng 8.7.2016				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:			
Hovednaturtype: D01 Slåttemark, 100 %			Utforminger: D0115 Svak lågurtslåtteeeng - 100 %				
Tilleggsnaturtyper: Ingen							
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder fra befarng 8.7.2016					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Sted-kvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	X	God	X	Slått	X	Torvtekt	
20 – 50 m		Svak		Beite	X	Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

INNLEDNING

Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO Kvithamar v/Per Vesterbukt. Dette i forbindelse med oppfølging av handlingsplan for slåttemarker i Møre og Romsdal, på oppdrag fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Området ble befart 8.7.2016 av Per Vesterbukt sammen med grunneier. Tidligere kartlegging og informasjon fra grunneier er også lagt til grunn for skjøtselsplanen. Lokaliteten er fra tidligere kartlagt i 2010 (Jordal 2011) og registrert i Naturbase med ID BN00069257.

BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:

Lokaliteten ligger sør for Gården Ytste Kilsti, rett ovenfor Eidsdal på vestsida av dalen, 410-445 moh. Slåttemarka strekker seg over eiendommene Kilsti br.nr 72/2 (raflyttet bruk) og Ytste Kilsti br.nr. 72/1, og er delt inn i to ploygoner; nordre del og søre del. Nordre del meir bratt, sørøst-vendt. Søndre del også med flatere partier med dypere, mer næringsrikt jordsmonn. Området ligger i mellomboreal vegetasjonssone (MB) og klart oseanisk vegetasjonsseksjon (O2). Berggrunnen er i hovedsak gneis, for det meste diorittisk til granittisk gneis, migmatitt.

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER:

Naturtype er Slåttemark (D01), med utformingen D0115 Svak lågurtslåtteeeng - 100 %. Vegetasjonstype (etter Fremstad 1997) er G4 Frisk fattigeng. Flekkvise tendenser til tørreng på grunnlendt mark, men utskilles ikke som egne vegetasjonstyper her grunnet lite areal.

ARTSMANGFOLD:

Forholdsvis artsrik slåttemark der mengdearter i nordre slåttemark utgjøres av engkvein, gulaks, hvitkløver, marikåpe sp., ryllik, prestekrage, rødkløver, tepperot, blåklukke og smalkjempe. Arter med flekkvis rik utbredelse er firkantperikum, engsoleie, engsyre, harerug, hårsveve og hvitbladtistel. Andre påviste arter er bl.a. gjerdevikke, beitesveve, småengkall, småmarimjelle, fjellmarikåpe, tirltunge, bleikstarr, rødsvingel, skogmarihånd, engfrytle, dunhavre, englodnegras og engfiol. Feltsjikt generelt åpent, glissent, 20-60 cm høyt. Bunnsjikt med engkransmose. Strølag omtrent fraværende. Lengst nord noe mer produktiv mark, muligens noe gjødselpåvirket fra kantsoner.

Søndre Slåttemark har mer produktivt areal og større innslag med bl.a. gulaks, engsyre, engkvein, hundegras og marikåpe. Kan muligens ha hatt annet gjødselsregime tidligere sammenliknet med nordre del. Likevel slåttemarksstruktur med flekkvis rik utbredelse av bl.a. blåklukke, engsoleie, engsyre, firkantperikum, grasstjerneblom, harerug, hvitbladtistel, hvitkløver, prestekrage, ryllik, rødkløver, fuglevikke, smalkjempe og småmarimjelle. Her ble også brudespore påvist, samt guskolm, tirltunge, hårsveve og småengkall.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

De aktuelle slåttemarkene har fra gammelt av gjennomgått kontinuerlig slått uten driftsopphold. Her ble slått med lja, i nyere tid med tohjuling, èn gang rundt månedskifte juli/august. Arealet ble høstbeitet med kyr, sau, og fra 60-tallet også geiter. Her ble ikke anvendt kunstgjødsel og usikkert når enga ble sist pløyd, men det går langt tilbake i tid.

Denne driftsformen pågår også i dag, der enga slås med tohjuling, bakketørkes over flere dager før høyet rakes ut av enga og anvendes som for til husdyrene. Slåtten skjer i siste halvdel av juli og arealet blir ikke gjødslet. Husdyrbesetningen på Ytste Kilsti består i dag av geiter, og etter slått gjennomføres høstbeite på slåtteearealet med moderat beitetrykk.

Jordal (2011) beskriver slåttemarka som brakklagt og under gjengroing, men befaring 2016 indikerer en vegetasjonsstruktur knyttet til slåttemark med ekstensiv og god hevd. Flyfoto gjennom 2000-tallet viser også skjøtsel med slått. Det er imidlertid rike oppslag med rotskudd av osp (0.5 m høy) nederst i nordre del, slik at enga

er utsatt for rask gjengroing ved evt. driftsopphør. Også kantsonene er noe preget av mer artsfattig skyggesoner fra større trær med kronedekke hengende inn i enga. Einstape er også flekkvis utbredt i nordre del, der den har utkonkurrert mange slåttebetingede arter. Totalt framstår slåttemarka på Eidsdal: Kilsti br.nr. 2 som lite gjødselpåvirket og med god hevd.

FREMMEDE ARTER:

Rynkerose (høy risiko) i søre del.

KULTURMINNER:

Rydningsrøyser, steinmurer

SKJØTSEL OG HENSYN

Slått: dagens ekstensive hevd med slått bør videreføres. Det anbefales at enga slås med lett redskap (ljà el. tohjuling for å unngå jordpakking) én gang i året på sensommeren, ikke før etter ca. 15. juli. Graset bakketørkes (evt. hesjes), rakes og vendes før det fjernes, dette for å opprettholde frømodning og frøspredning blant engartene på slåttemarka. Graset bør ikke deponeres i kantsoner ovenfor enga, da dette gir en gjødslingseffekt fra gras under nedbryting.

Beite: Høstbeite med geiter kan videreføres og et lett/moderat beitetrykk vil normalt ikke ha negativ effekt på utbredelsen til artene, samtidig som utbredelsen med mose reduseres.

Restaurering: når det gjelder restaurering kan det gjerne hugges ut større trær (osp, bjørk, gran) i kantsonene, spesielt nederst i nordre del ved husene (skravert på kart). Her er skyggesoner i kantene som følge av store greiner som henger inn i enga. Det er viktig å opprettholde åpne kantsoner, da økt solinnstråling reduserer skyggesoner, minsker utbredelsen med mose og øker artsmangfold i enga. I tillegg hindrer man at kantskog brer seg gradvis inn i enga, slik at de opprinnelige grensene for slåttemarka beholdes.

Rynkerose er oppført som fremmed art i Norge og står på norsk svarteliste med høy risiko. Oppslag av disse i kantsoner bør fjernes og brennes. Forekomster med einstape er anbefalt å slås ned med kjepp (ikke skjæres ned). På denne måten fortsetter bregna med å transportere næring fra røttene, og utarmer så rotsystemet sitt. Den bør så fjernes på høsten.

Hvis det brukes traktor og tunge redskap i forbindelse med skogrydding bør dette skje på frossen mark for å unngå kjøreskader. Mindre busker og oppslag kan også fjernes på sommeren når det er tørt og mye av biomasse er samlet i bladene. Ved evt. oppkomme av fremmede treslag bør disse fjernes. Ved hogst er det viktig at ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samlet og brent på egnede steder, og helst fraktet ut av området. Dette for å unngå unødige oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil kunne favorisere hurtigvoksende og konkurransesterke arter som er uønsket i vegetasjonen. Ved restaurering er det viktig å ikke inkludere mer areal enn det en klarer å følge opp med skjøtsel i ettertid. Er det mange delfelt som planlegges restaurert, kan det være fordelaktig å ta det trinnvis over flere sesonger. Det vil indikere hvor omfattende de ulike tiltakene er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Eidsdal: Kilsti br.nr. 2 inngår i et kulturlandskap med flere nærliggende slåtte- og beitemarker på gårdene ved Kilsti, som derav gir en ganske høy landskapsverdi. I større skala har også engene på Kilsti landskapsverdi knyttet til det gamle kulturlandskapet bestående av fjord og fjellgårder langs Storfjorden med sidearmer.

VERDIBEGRUNNELSE:

Positive faktorer: slåttemark med kontinuerlig hevd uten brakkleggingsperioder, forholdsvis artsrik med god hevd, liten/ingen gjødselpåvirkning. Fravær av innsådde/nitrofile arter og i stedet dominans med typiske slåttemarksarter. Tilstedeværelse av brudespore og skogmarihånd. Arealstørrelse. Høy kulturlandskapsverdi i form av et tradisjonelt drevet gårdslandskap og inngår i hyllegårdslandskapet langs Storfjorden med sidearmer.

Negative faktorer; Kantskog med skyggesoner, utbredelse med einstape i enga,

Vegetasjonsmessig generell B-verdi isolert sett, men kulturlandskapsverdi, arealstørrelse og hevd gir samlet en sterk B-verdi for nordre del. Søre del men noe svak B-verdi grunnet høyere produktivitet og noe mer artsfattig vegetasjon.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtseleksplan: 15.10.2016	UTFORMET AV: Per Vesterbukt	FIRMA: NIBIO Kvithamar		
UTM 6927773N 93233Ø	Gnr/bnr. 72/1, 72/2	AREAL (nåværende): 4.6 daa. (2.5 Nordre del) (2.1 Søndre del)	AREAL etter evt. restaurering: 5.1 daa.	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer. Navn: Jannicke Tafjord		Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer) Befaring av slåttemarkene, 8.7.2016, Tlf. juli 2016.		

Mål:

Hovedmål for lokaliteten:

Slåttemarka er middels artsrik og med god hevd, verdi B. Målet er å opprettholde og øke artsmangfoldet for lokaliteten gjennom tradisjonell slått.

Konkrete delmål:

Opprettholde dagens hevdregime med årlig og sen slått. Gjennomføre bakketørring av gras.

Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka.

Ev. spesifikke mål for delområde(r):**Tilstandsmål arter:**

Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

Fjerne oppkomme og spredning med rynkerose.

Holde kantsoner lysåpne.

Holde mosedekke på et lavt nivå.

Fjerne utbredelsen med einstape i enga

AKTUELLE TILTAK:**Generelle tiltak:**

Enga slås med tohjuling og ljà en gang årlig etter ca. 15 juli. Graset bakketørkes, rakes, vendes over 2-4 dager (evt. hesjes) og fraktes ut av enga.

Arealet er tungdrevet.

Skal ikke pløyes, gjødsles eller sås.

Etterbeiting (høstbeite) er generelt positivt for slåttemarka og bør opprettholdes

Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:

Hugge ut større kanttrær for å slippe inn lys. Rydde lauvoppslag i kanter og på steinsatt grunnlendt mark.

Spredning med rynkerose fjernes og brennes.

Einstape slås ned med kjepp (ikke skjæres). Den fortsetter da å transportere næring fra røttene og utarmer rotsystemet sitt. Fjernes så på høsten.

Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:

Prioritering (år)	Ant daa og kostnad/daa	Kontr oll: (Dato)
Hvert år	5.8 daa à kr. ....,- per daa. = kr. ....,-	Sept. hvert år
Ved kapasitet	300kr/t 20t/daa	

UTSTYRSBEHOV:

Tohjulsslåmaskin evt. ljà for slått. River for vending og fjerning av gras. Verneutstyr for hogst, motorsag.

OPPFØLGING:

Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år: 2021

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:

Ny artsregistrering bør utføres i 2021.

Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	

Skjøtselsavtale parter:

Jannicke Tafjord og Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

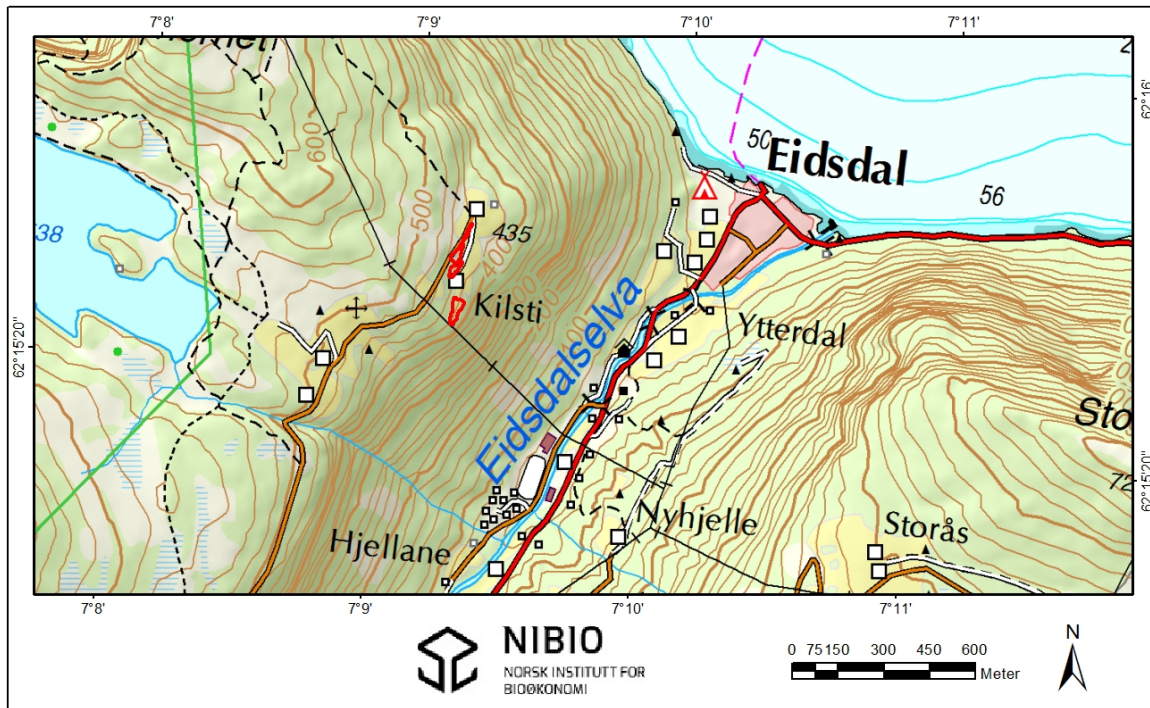
ANSVAR: (for iverksettelse av skjøtselsplanen)

Jannicke Tafjord.

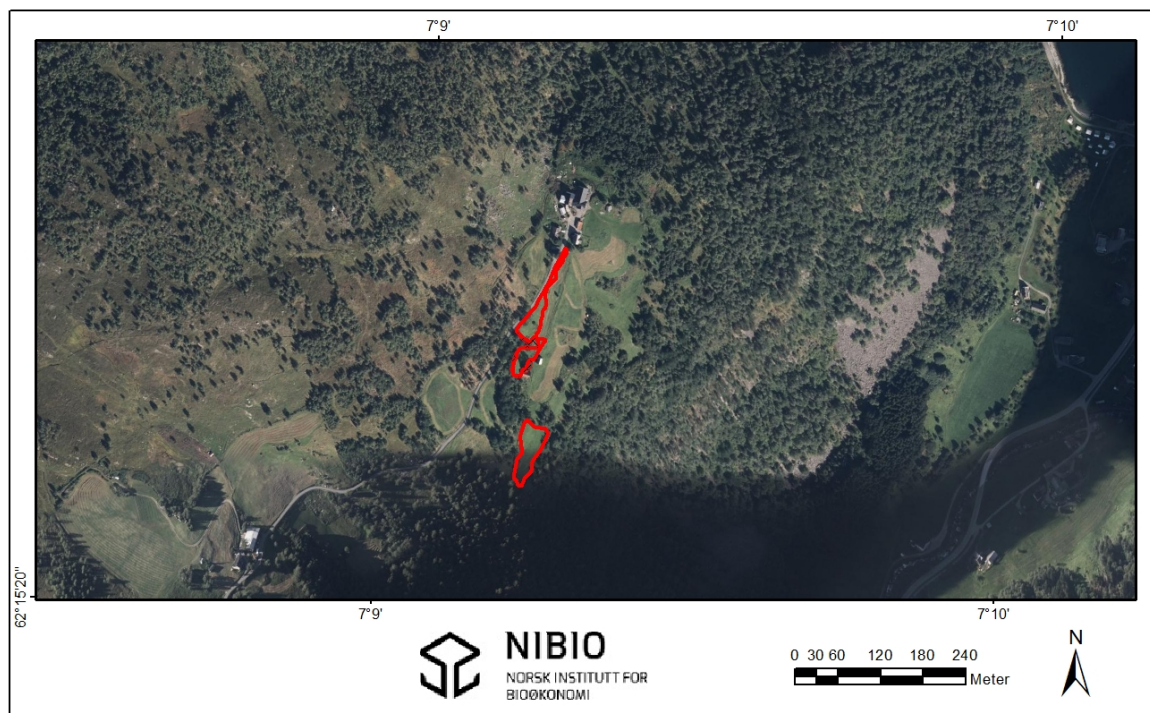
Kilder

- Direktoratet for naturforvaltning. 2001. Naturbase dokumentasjon, biologisk mangfold.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2009. Handlingsplan for slåttemark.
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.
- Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. (red.) 2012. *Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012*. Artsdatabanken, Trondheim.
- Jordal, J.B. et. al. 2005. Kartlegging av naturtyper i Stranda kommune. Rapport. 111 s. + kart.
- Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- NGU u.d. Berggrunn Nasjonal berggrunnsdatabase. Lokalisert 05.07.2016, på <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M., 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.
- Tafjord, Jannicke, 2016. Pers. med.

Ortofoto/kart

Figur 1. Topografisk oversikt over lokaliteten Eidsdal: Kilsti br.nr. 2. Kartlagt areal med slåttemark inntegnet rødt. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

Figur 2. Oversikt over lokaliteten Eidsdal: Kilsti br.nr. 2 (ortofoto). Kartlagt areal med slåttemark inntegnet rødt, nordre del øverst og søndre del nederst. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

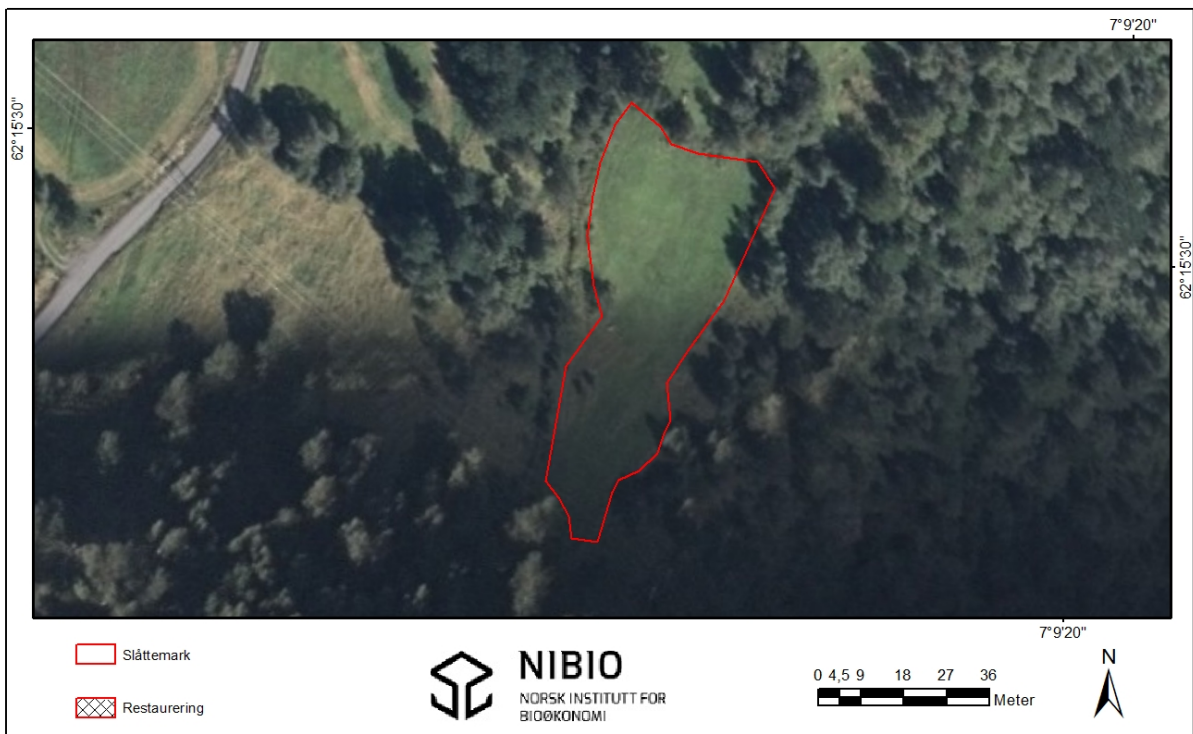

Figur 3. Bilde av slåttemarka med areal som inngår i skjøtselsplanen for Eidsdal: Kilsti br.nr. 2. Kartet viser gammel avgrensning i Naturbase fra 2010 (inntegnet blått) og ny avgrensning 2016 (inntegnet rødt). Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Figur 4. Detaljbilde av slåttemarkas nordre del med arealet som inngår i skjøtselsplanen for Eidsdal: Kilsti br.nr. 2. Slåttemark inntegnet rødt og restaureringsareal skravert. Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Figur 5. Detaljbilde av slåttemarkas søndre del med arealet som inngår i skjøtselsplanen for Eidsdal: Kilsti br.nr. 2. Slåttemarka inntegnet rødt. Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Bilder

Figur 6. Nordre del nederst, sett mot vest. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6941830N 83698Ø.

Figur 7. Nordre del nederst, sett mot øst, med prestekrage i blomst. Einstape sees øverst i bildet. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6941830N 83698Ø.

Figur 8. Nordre del nederst, feltsjikt med prestekrage, rødkløver og engkvein. Legg også merke til spredte oppslag med osp, som gjør enga utsatt for rask gjengroing ved fravær av slått. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6941830N 83698Ø.

Figur 9. Detaljbilde feltsjikt med prestekrage, rødkløver, hvitbladtistel, marikåpe sp. og engkvein. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6941830N 83698Ø.

Figur 10. Nordre del øverst, sett opp mot gårdsveien. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6941830N 83698Ø.

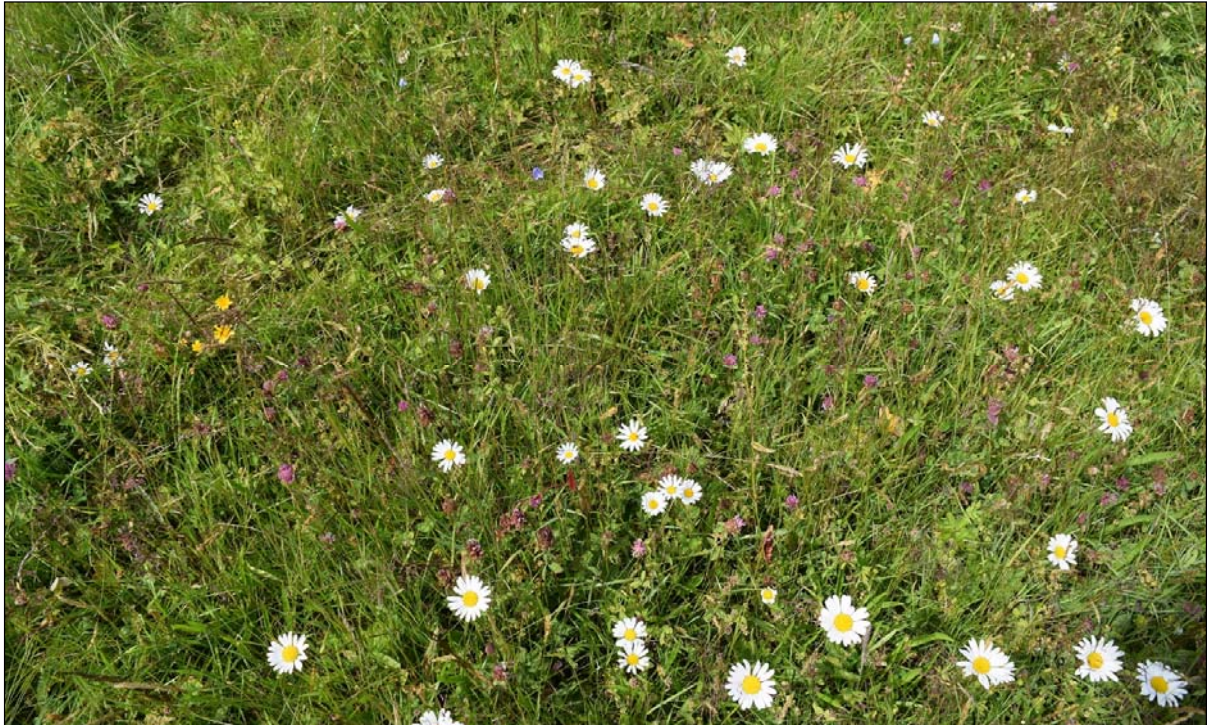

Figur 11. Nordre del øverst, sett mot øst. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6941830N 83698Ø.

Figur 12. Søndre del sett mot vest. Enga er generelt mer produktiv og noe artsfattigere sammenliknet med nordre del. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6941830N 83698Ø.

Figur 13. Søndre del, feltsjikt med prestekrage, rødkløver, småengkall, gulaks, marikåpe sp. og engkvein. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6941830N 83698Ø.

Artsliste

Artslista er basert på en rask gjennomgang av lokaliteten og er ikke uttømmende.

Trær og busker

Bjørk	<i>Betula pubescens</i>	Stormaure	<i>Galium album</i>
Gråor	<i>Alnus incana</i>	Tepperot	<i>Potentilla erecta</i>
Rynkerose	<i>Rosa rugosa</i>	Tiriltunge	<i>Lotus corniculatus</i>
Vanlig osp	<i>Populus tremula</i>	Tviskjeggveronika	<i>Veronica chamaedrys</i>
		Vanlig arve	<i>Cerastium fontanum ssp. vulgare</i>

Urter

Beitesvæve	<i>Hieracium vulgata</i>
Blåklokke	<i>Campanula rotundifolia</i>
Blåknapp	<i>Succisa pratensis</i>
Blåkoll	<i>Prunella vulgaris</i>
Brudespore	<i>Gymnadenia conopsea</i>
Einstape	<i>Pteridium aquilinum</i>
Engfiol	<i>Viola canina ssp. canina</i>
Engsoleie	<i>Ranunculus acris</i>
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>
Firkantperikum	<i>Hypericum maculatum</i>
Fjellmarikåpe	<i>Alchemilla alpina</i>
Fuglevikke	<i>Vicia cracca</i>
Gjerdevikke	<i>Vicia sepium</i>
Grasstjerneblom	<i>Stellaria graminea</i>
Gulskolm	<i>Saxifraga aizoides</i>
Harerug	<i>Bistorta vivipara</i>
Hundekjeks	<i>Anthriscus sylvestris</i>
Hvitbladtistel	<i>Cirsium helenioides</i>
Hvitkløver	<i>Trifolium repens</i>
Hårsveve	<i>Hieracium pilosella</i>
Legeveronika	<i>Veronica officinalis</i>
Løvetann sp.	<i>Taraxacum sp.</i>
Marikåpe sp.	<i>Alchemilla sp.</i>
Nattfiol	<i>Platanthera bifolia</i>
Prestekrage	<i>Leucanthemum vulgare</i>
Ryllik	<i>Achillea millefolium</i>
Rødkløver	<i>Trifolium pratense</i>
Skjermesveve	<i>Hieracium umbellatum</i>
Skogmarihånd	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>
Skogstorkenebb	<i>Geranium sylvaticum</i>
Smalkjempe	<i>Plantago lanceolata</i>
Småengkall	<i>Rhinanthus minor</i>
Stormarimjelle	<i>Melampyrum pratense</i>

Graminider

Bleikstarr	<i>Carex pallescens</i>
Dunhavre	<i>Avenula pubescens</i>
Engfrytle	<i>Luzula multiflora ssp. multiflora</i>
Engkvein	<i>Agrostis capillaris</i>
Englodnegras	<i>Holcus lanatus</i>
Engrapp	<i>Poa pratensis ssp. pratensis</i>
Engreverumpe	<i>Alopecurus pratensis ssp. pratensis</i>
Gulaks	<i>Anthoxanthum odoratum</i>
Gulaks	<i>Anthoxanthum odoratum</i>
Hundegrass	<i>Dactylis glomerata ssp. glomerata</i>
Hårfrytle	<i>Luzula pilosa</i>
Rødsvingel	<i>Festuca rubra</i>
Smårørkvein	<i>Calamagrostis stricta</i>
Sølvbunke	<i>Deschampsia cespitosa ssp. cespitosa</i>
Timotei	<i>Phleum pratense ssp. pratense</i>

4 Stordalsholmen

Skjøtselsplan for Stordalsholmen, slåttemark, Stordal kommune, Møre og Romsdal fylke

Foto: Per Vesterbukt/NIBIO

FIRMANAVN OG ÅRSTALL: NIBIO Kvithamar. 2016

PLAN/PROSJEKTANSVARLIG: Per Vesterbukt

OPPDRAKSGIVER: Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvernavdelingen

LITTERATURREFERANSE: Vesterbukt, P. 2016. Skjøtselsplan for Stordalsholmen, slåttemark, Stordal kommune, Møre og Romsdal fylke.

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)

Navn på lokaliteten Stordalsholmen		Kommune Stordal		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00021641		Registrert i felt av: Per Vesterbukt		Dato: 7.7.2016			
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Jordal, J.B. et. al. 2005. Kartlegging av naturtyper i Stordal kommune. Rapport. 111 s. + kart. Holmen, Ivar. 2016. Pers. med., befaring 7.7.2016				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:			
Hovednaturtype: D01 Slåttemark, 100 %			Utforminger: D0115 Svak lågurtslåtteeeng - 100 %				
Tilleggsnaturtyper: Ingen							
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder fra befaring 7.7.2016					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Sted-kvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	X	God	X	Slått	X	Torvtekt	
20 – 50 m		Svak		Beite		Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

INNLEDNING

Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO Kvithamar v/Per Vesterbukt. Dette i forbindelse med oppfølging av handlingsplan for slåttemarker i Møre og Romsdal, på oppdrag fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Området ble befart 7.7.2016 av Per Vesterbukt sammen med grunneier. Tidligere kartlegging og informasjon fra grunneier er også lagt til grunn for skjøtselsplanen. Lokaliteten er fra tidligere kartlagt i 2001 (Jordal 2005) og registrert i Naturbase med ID BN00021641.

BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:

Stordalsholmen ligger på et nes nede ved sjøen 3 km vest for vest for Stordal sentrum i Stordal kommune. Terrenget med slåttemarkene varierer fra slakt til bratt sørvest-vendt helling, 1-35 m.o.h. Adkomst er med båt sjøveien. Lokaliteten er omgitt av tilgrensende skog, samt mot sjøen nederst. Frisk veldrenert mark med tørrere partier på berg med tynt jorddekke. Berggrunnen er i hovedsak gneis, for det meste diorittisk til granittisk gneis, migmatitt.

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER:

Naturtype er Slåttemark (D01), med utformingen D0115 Svak lågurtslåtteeeng - 100 %. Vegetasjonstype (etter Fremstad 1997) er G4 Frisk fattigeng. Flekkvise tendenser til tørreng på bergene rundt friskenga, men utskilles ikke som egne vegetasjonstyper her grunnet lite areal.

ARTSMANGFOLD:

Forholdsvis artsrik slåttemark der mengdearter i øvre del utgjøres av engkvein, gulaks, englodnegras, hvitkløver, marikåpe sp., harerug og smalkjempe. Arter med flekkvis rik utbredelse er blåklukke, småsyre, firkantperikum, følblom, ryllik, rødkløver og engfrytle. Andre påviste arter er bl.a. brudespore, engsoleie, fuglevikke, gjerdevikke, vanlig nattfiol, grov nattfiol, hvitmaure, småengkall, tiriltunge, øyentrøst sp., bråtestarr, geitsvingel og gjeldkarve. Feltsjikt generelt åpent, glissent, 20-60 cm høyt. Bunnsjikt med hovedsakelig engkransmose. Slåttemark nede ved husene noe mer produktiv og har større innslag med bl.a. blåklukke, prestekrage, følblom, gjerdevikke, grov nattfiol, hundekjeks, hvitkløver, marikåpe sp., smalkjempe, engkvein, gulaks og englodnegras.

Tørrberg med innslag av aurikkelsveve, hårsveve, blåknapp, smårapp og lintorskemunn. Av orkidèer er flekkmariehånd og grov nattfiol ganske tallrik og spredt over større deler av enga. Skogmariehånd er også et etablert i enga, dog med langt mindre utbredelse. Ett individ vanlig nattfiol ble funnet øst for husene. Andre natureng-/slåttemarksarter som kan nevnes er bl.a. aurikkelsveve (øst), beitesveve, engsoleie, firkantperikum, gullris, hvitbladtistel, hvitmaure, marikåpe sp., ryllik, skogstorkenebb, tepperot, geitsvingel, rødsvingel, engfrytle og kjerteløyentrøst.

Det skal være registrert bakkesøte fra 1962, men denne ble ikke påvist under kartlegging 2016, ei heller ved forrige registrering (Jordal 2005). Ingen rødlistearter påvist.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

Stordalsholmen er en gammel gård og var et senter i fjorden allerede på 1600-talet. Fra midten av 1600-talet vokste Stordalsholmen fram som gjestehus, skyss-stasjon og etter hvert som handelssted. Huset som i dag står på Stordalsholmen ble bygd i 1835 og er fredet. I 1873 ble Stordalsholmen nedlagt som offentlig skyss-stasjon, men gårdsdriften fortsatte, i kombinasjon med laksefiske. Driften pågikk fram til 1970, da den ble lagt ned og stedet fraflyttet.

Aktuelt areal består av tidligere gjødslet fulldyrket mark som etter driftsopphør 1970 har gjennomgått en gradvis utarming av næringsstoffer, samt grunnlendt, ekstensivt, ikke pløyd slåttemark på ulendt omkringliggende terreng. Under gårdsdriften ble det slått to ganger, med første slått rundt jonsok. Husdyrgjødsel brukt fra gammelt av, mens kunstgjødsel ble innført fra ca. 1940 og anvendt frem til driftsopphør, dog i sparsomme mengder. Er ikke gjødslet

etter fraflyttingen. Usikkert når sist pløyd, men går langt tilbake i tid. Ved driftsopphør var her 3 kyr, 6 sauer og 30 geiter, der engene ble beitet med geit på vårbeite og høstbeite med kyr og sauer.

Etter fraflyttingen er skjøtselen opprettholdt i form av slått med tohjuling og lja hvert år rundt midten av juli, hvor graset rakes ut av enga (ikke tørket). Ljåslåtten utføres på ulendt terreng der bruk av tohjuling er uegnet. Enga på tunet ved husene er blitt slått to, av og til tre ganger under sommeren. Streifbeiting av sau som trekker over fjellet kan forekomme enkelte år, men generelt begrenset omfang. Trakk fra husdyr ble ikke påvist i enga under befaringsgang. En del hjort beiter dog engene, særlig under våren.

I dag framstår slåttemarka på Stordalsholmen som lite gjødselpåvirket og med god hevd. Her er åpent terreng med lite skyggefull mark, mye på grunn av at ljåslått på ujevn grunnlendt mark også er opprettholdt etter 1970. Dette er slåttereing som er sjeldent i dag og gjerne gjengrodd pga. tidlig brakklegging. Lengst øst, i området rundt sommerfjosen fantes også slatteenger, men disse ble imidlertid brakklagt etter 1970 og gjennomgår kraftig gjengroing med osp. Her er slattevegetasjonen i stor grad utgått og arealet ikke inkludert i skjøtselsplanen. Under befaringsgang var deler av enga slått uka i forveien med tohjuling, men resterende areal og kantsoner ga likevel bra indikasjon på vegetasjons-sammensetningen i slåttemarka.

FREMMEDE ARTER:

Rynkerose (høy risiko) og stikkelsbær (lav risiko) finnes med spredte individer på grunnlendt mark.

KULTURMINNER:

Rydningstrær, steinmurer, styvingstrær

SKJØTSEL OG HENSYN

Slått: dagens ekstensive hevd med slått bør videreføres. Det anbefales at enga slås med lett redskap (lja el. tohjuling for å unngå jordpakking) én gang i året på sensommeren, ikke før etter ca. 15. juli. Graset bør imidlertid bakketørkes (evt. hesjes), rakes og vendes før det fjernes, dette for å opprettholde frømodning og frøspredning blant engartene på slåttemarka. Graset bør ikke deponeres i kantsoner ovenfor enga, da dette gir en gjødslingseffekt fra gras under nedbryting.

På tunet ved husene er enga slått flere ganger gjennom sommeren, og er noe mer artsfattig med større innslag av hundekjeks. Arealet er likevel inkludert her da den fremdeles innehar slåttemarksstruktur, bl.a. har orkideene grov nattfiol og brudespore stor utbredelse i denne delen. Skjøtselen er dog ikke ideell og bør reduseres til kun én slått under sommeren hvis den skal inkluderes i skjøtselsplanen. Hvis ønskelig kan den tas ut og skjottes som plenareal.

Beite: et lett beitetrykk vår og høst vil normalt ikke ha negativ effekt på utbredelsen til artene, og et slikt beite kan innføres hvis ønskelig. Det foreligger ikke planer om dette hos bruker per dags dato.

Restaurering: når det gjelder restaurering er det ingen større tiltak som må gjennomføres. Enga har rik solinnstråling, ubetydelig mosedekke, fravær av lauvoppslag og få skyggesoner fra kantskog. Enkelte større trær øverst i sørøst kan likevel gjerne hugges ut for å åpne mer opp inn mot enga. Busker og lauvoppslag bør også fjernes fortløpende i det kupert arealet med ljåslått. Det er viktig å opprettholde åpne kantsoner, da økt solinnstråling

reduserer skyggesoner, minsker utbredelsen med mose og øker arts mangfold i enga. I tillegg hindrer man at kantskog brer seg gradvis inn i enga, slik at de opprinnelige grensene for slåttemarka beholdes. Rynkerose og stikkelsbær er oppført som fremmede arter i Norge og står på norsk svarteliste. Oppslag av disse i terrenget bør fjernes og brennes.

Hvis det brukes traktor og tunge redskap i forbindelse med skogrydding bør dette skje på frossen mark for å unngå kjøreskader. Mindre busker og oppslag kan også fjernes på sommeren når det er tørt og mye av biomasse er samlet i bladene. Ved evt. oppkomme av fremmede treslag bør disse fjernes. Ved hogst er det viktig at ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samlet og brent på egnede steder, og helst fraktet ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil kunne favorisere hurtigvoksende og konkurransesterke arter som er uønsket i vegetasjonen. Gamle bærbusker, frukt- og styvingstrær kan spares da de utgjør kulturminner, og hvis mulig restaureres/vedlikeholdes. Ved restaurering er det viktig å ikke inkludere mer areal enn det en klarer å følge opp med skjøtsel i ettertid. Er det mange delfelt som planlegges restaurert, kan det være fordelaktig å ta det trinnvis over flere sesonger. Det vil indikere hvor omfattende de ulike tiltakene er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Stordalsholmen er en gammel fjordgård som inngår i et samlet kulturlandskap med nedlagte fjell- og fjordgårder langs Storfjorden. I tillegg til slåttemarka har gården kulturminner i form av bl.a. bygningsmassen, rydningsrøyser, terassemurer. Lokaliteten har derfor stor landskapsverdi knyttet til dette gamle kulturlandskapet langs Storfjorden.

VERDIBEGRUNNELSE:

Positive faktorer: slåttemark med kontinuerlig hevd uten brakkleggingsperioder, forholdsvis artsrik med god hevd, liten/ingen gjødselpåvirkning. Fravær av innsådde/nitrofile arter og i stedet dominans med typiske slåttemarksarter. Tilstedeværelse av orkidær; brudespore, grov nattfiol og vanlig nattfiol. Ljåslått opprettholdt på ulendt, vanskelig terreng. Høy kulturlandskapsverdi i form av et tradisjonelt drevet gårdslandskap, som også inneholder kulturminner. Inngår i hyllegårdslandskapet langs Storfjorden med sidearmer.

Negative faktorer; høy slåttefrekvens ved tunet trekker ned.

Vegetasjonsmessig generell B-verdi isolert sett, men kulturlandskapsverdi, arealstørrelse og hevd gir samlet en sterk B-verdi.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 15.10.2016	UTFORMET AV: Per Vesterbukt	FIRMA: NIBIO Kvithamar		
UTM 6941842N 83632Ø	Gnr/bnr. 155/1	AREAL (nåværende): 5.8 daa.	AREAL etter evt. restaurering: 5.8 daa.	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer. Navn: Ivar Holmen			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer) Befaring av slåttemarkene, 7.7.2016, Tlf. juli 2016. Tlf. juli, oktober 2016	

Mål:

Hovedmål for lokaliteten:

Slåttemarka er middels artsrik og med god hevd, verdi B. Målet er å opprettholde og øke artsmangfoldet for lokaliteten gjennom tradisjonell slått.

Konkrete delmål:

Opprettholde dagens hevdregime med årlig og sen slått. Gjeninnføre bakketørring av gras.

Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka.

Ev. spesifikke mål for delområde(r):

Ønskelig å redusere slåtten på tunet til én gang årlig

Tilstandsmål arter:

Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

Fjerne oppkomme og spredning med rynkerose og stikkelsbær.

Holde kantsoner lysåpne.

Holde mosedekke på et lavt nivå.

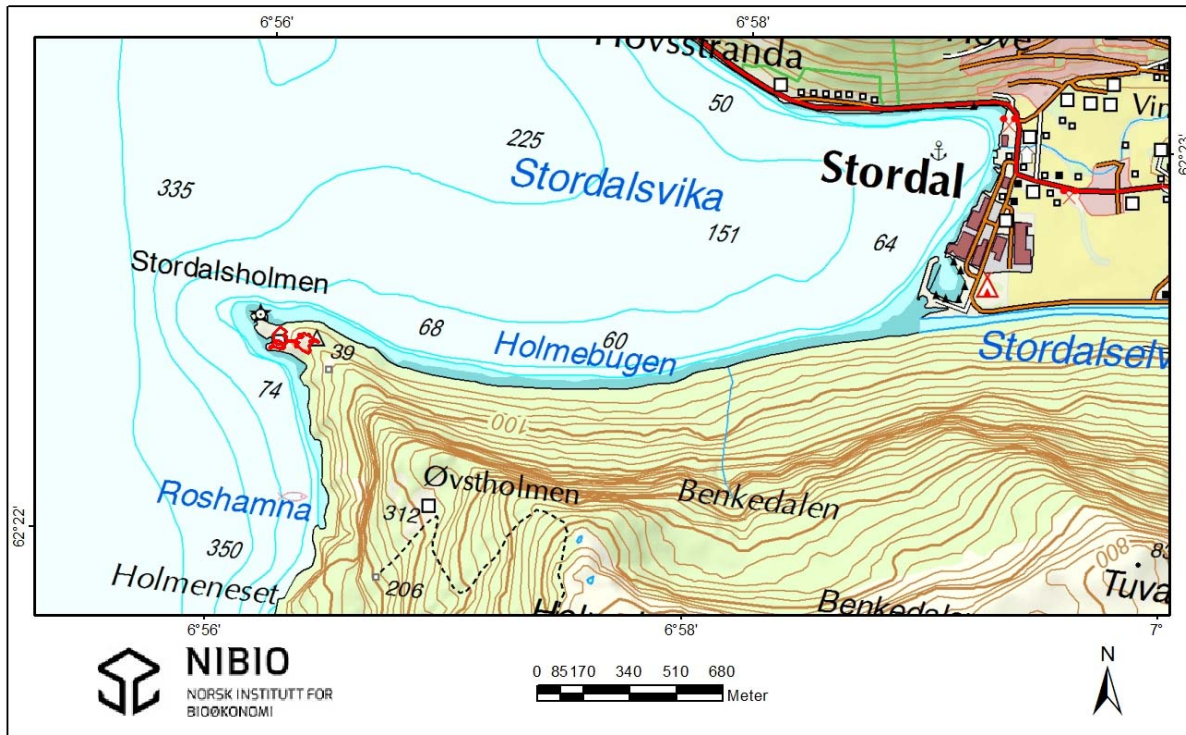
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtselsavtale parter: Ivar Holmen og Fylkesmannen i Møre og Romsdal.			
ANSVAR: (for iverksettelse av skjøtselsplanen) Ivar Holmen.			

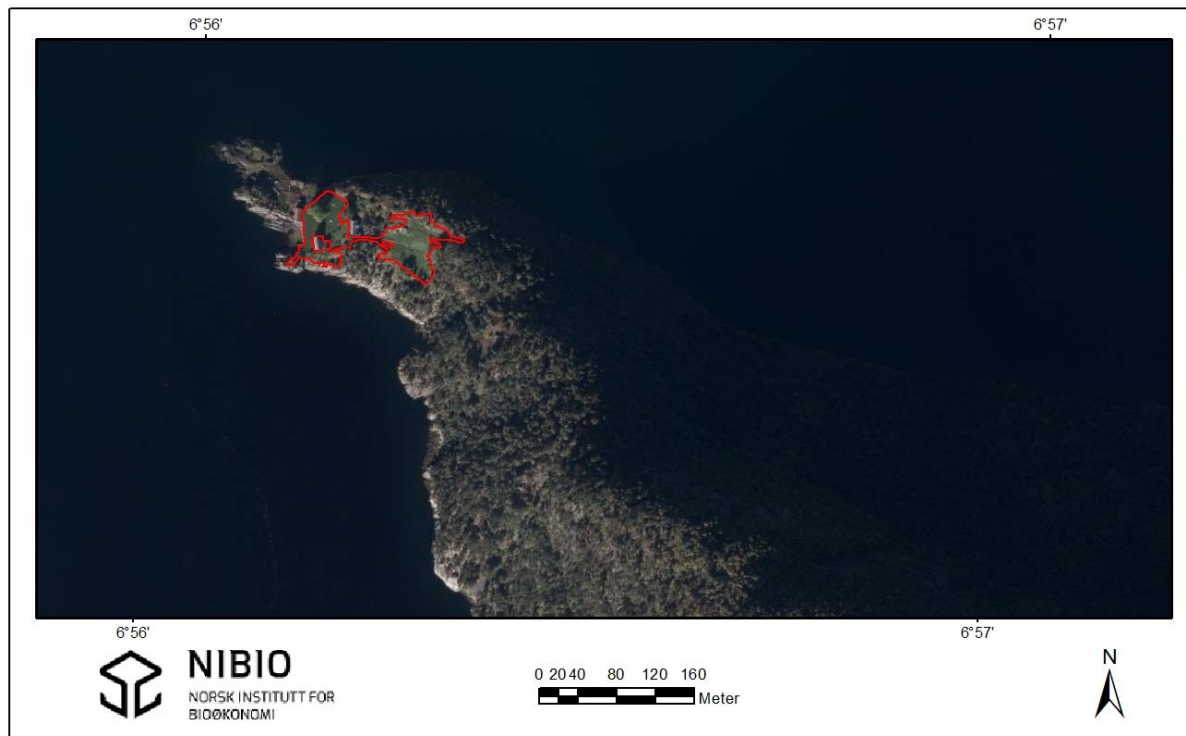
Kilder

- Direktoratet for naturforvaltning. 2001. Naturbase dokumentasjon, biologisk mangfold.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2009. Handlingsplan for slåttemark.
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.
- Holmen, Ivar, 2016. Pers. med.
- Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. (red.) 2012. *Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012*. Artsdatabanken, Trondheim.
- Jordal, J.B. et. al. 2005. Kartlegging av naturtyper i Stranda kommune. Rapport. 111 s. + kart.
- Langmo, S. H. L & Oldervik, F. G. 2016. Kartlegging av utvalde naturtyper i Møre og Romsdal i 2015. Bioreg AS. Rapport 2016 : 02. ISBN 978-82-8215-307-2.
- Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- NGU u.d. Berggrunn Nasjonal berggrunnsdatabase. Lokalisert 05.07.2016, på <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M., 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.

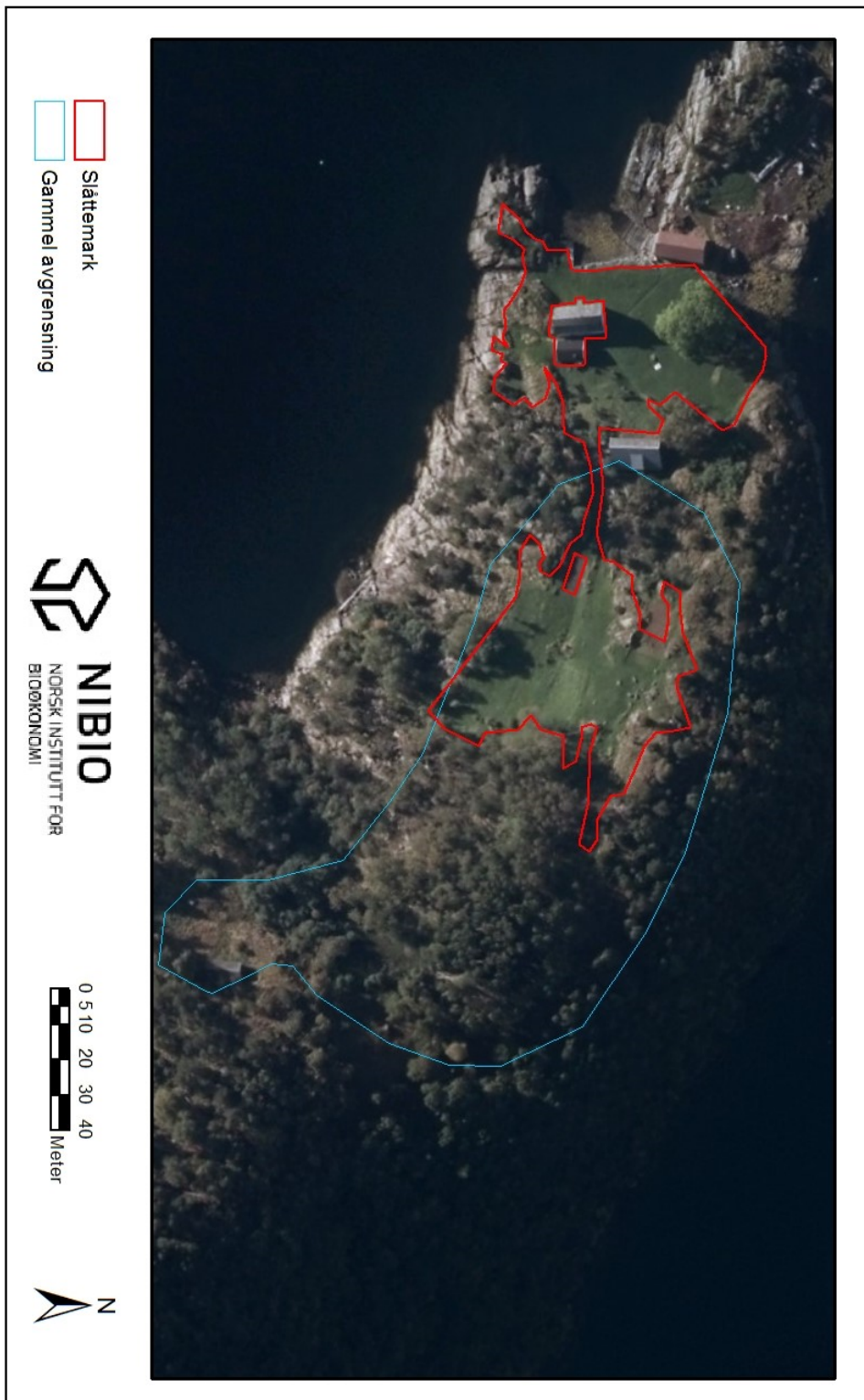
Ortofoto/kart

Figur 1. Topografisk oversikt over lokaliteten Stordalsholmen. Kartlagt areal med slåttemark inntegnet rødt. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

Figur 2. Oversikt over lokaliteten Stordalsholmen (ortofoto). Kartlagt areal med slåttemark inntegnet rødt. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

Figur 3. Oversiktsbilde for slåttemarka med arealet som inngår i skjøtelsesplanen for Stordalsholmen. Kartet viser gammel avgrensning i Naturbase fra 2005 (inntegnet blått) og ny avgrensning med slåttemark (inntegnet rødt). Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Figur 4. Detaljbilde av slåttemarkas med arealet som inngår i skjøtselsplanen for Stordalsholmen (Potetåker i øvre del er utskilt fra slåtteearealet). Slåttemark inntegnet rødt. Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Bilder

Figur 5. Øvre del av slåttemarka sett mot øst. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6941830N 83698Ø.

Figur 6. Deler av slåttemarka mellom husene og fjorden. Enga her er ulendt med tynt jorddekke på berg, og slås med ljå. Hovedhuset fra 1835 til venstre. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6941809N 83591Ø.

Figur 7. Parti fra øvre del med feltsjikt bestående av bl.a. blåklokke, firkantperikum, englodnegras, gulaks, smalkjempe og øyentrøst. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6941824N 83716Ø.

Figur 8. Brudespore ble registrert med en forholdsvis stor populasjon i slåttemarka. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6941826N 83700Ø.

Figur 9. Detaljbilde feltsjikt fra øvre del med bl.a. aurikkelsveve, harerug, småmarimjelle, rødkløver, blåfjær, blåklokke og gulaks. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6941838N 83721Ø.

Figur 10. Areal som er slått med tohjuling en uke i forveien. Rundt halvparten av slåttemarka på Stordalsholmen slås fremdeles med ljà som følge av vanskelig terreng. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6941819N 83693Ø.

Figur 11. Oppe ved sommerfjøsene er engene brakklagt og under kraftig gjengroing med osp, samt mengdarter som bringebær, hundegras, engkvein og engsyre. Slåttemarksvegetasjon er i stor grad utgått her. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6941783N 83817Ø.

Figur 12. Grunneier Ivar Holmen har opprettholdt tradisjonell slått på Stordalsholmen kontinuerlig siden fraflyttingen 1970. Her i gang med slått for 2016. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 7.7.2016. UTM33 6941848N 83641Ø.

Artsliste

Artslista er basert på en rask gjennomgang av lokaliteten og er ikke uttømmende.

Trær og busker

Bjørk	<i>Betula pubescens</i>	Røsslyng	<i>Calluna vulgaris</i>
Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	Skjermesveve	<i>Hieracium umbellatum</i>
Einer	<i>Juniperus communis</i>	Skogstorkenebb	<i>Geranium sylvaticum</i>
Hagerips	<i>Ribes rubrum</i>	Smalkjempe	<i>Plantago lanceolata</i>
Rogn	<i>Sorbus aucuparia</i>	Småengkall	<i>Rhinanthus minor</i>
Rynkerose	<i>Rosa rugosa</i>	Småsyre	<i>Rumex acetosella</i>
Stikkelsbær	<i>Ribes uva-crispa</i>	Storengkall	<i>Rhinanthus serotinus</i>
Vanlig furu	<i>Pinus sylvestris</i>	Strandsmelle	<i>Silene uniflora</i>

Urter

Aurikkelsveve	<i>Hieracium lactucella</i>	Tiriltunge	<i>Lotus corniculatus</i>
Blåbær	<i>Vaccinium myrtillus</i>	Tviskjeggveronika	<i>Veronica chamaedrys</i>
Blåfjær	<i>Polygala vulgaris</i>	Vanlig arve	<i>Cerastium fontanum</i> ssp. <i>vulgare</i>
Blåklokke	<i>Campanula rotundifolia</i>	Øyentrøst sp.	<i>Euphrasia</i>
Blåknapp	<i>Succisa pratensis</i>	Graminider	
Blåkoll	<i>Prunella vulgaris</i>	Bråtestarr	<i>Carex pilulifera</i>
Brudespore	<i>Gymnadenia conopsea</i>	Engkvein	<i>Agrostis capillaris</i>
Engsoleie	<i>Ranunculus acris</i>	Englodnegras	<i>Holcus lanatus</i>
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>	Engsvingel	<i>Festuca pratensis</i>
Firkantperikum	<i>Hypericum maculatum</i>	Finnskjegg	<i>Nardus stricta</i>
Fjellmarikåpe	<i>Alchemilla alpina</i>	Gulaks	<i>Anthoxanthum odoratum</i>
Fuglevikke	<i>Vicia cracca</i>	Hundegras	<i>Dactylis glomerata</i> ssp. <i>glomerata</i>
Følblom	<i>Leontodon autumnalis</i>	Rødsvungel	<i>Festuca rubra</i>
Gjeldkarve	<i>Pimpinella saxifraga</i>	Smyle	<i>Avenella flexuosa</i>
Gjerdevikke	<i>Vicia sepium</i>	Smårapp	<i>Poa pratensis</i> ssp. <i>subcaerulea</i>
Grov nattfiol	<i>Platanthera chlorantha</i>	Sølvbunke	<i>Deschampsia cespitosa</i> ssp. <i>cespitosa</i>
Harerug	<i>Bistorta vivipara</i>	Timotei	<i>Phleum pratense</i> ssp. <i>pratense</i>
Hundekjeks	<i>Anthriscus sylvestris</i>		
Hvitkløver	<i>Trifolium repens</i>		
Hvitmaure	<i>Galium boreale</i>		
Hårsveve	<i>Hieracium pilosella</i>		
Jonsokkoll	<i>Ajuga pyramidalis</i>		
Lintorskemunn	<i>Linaria vulgaris</i>		
Løvetann sp.	<i>Taraxacum</i> sp.		
Marikåpe sp.	<i>Alchemilla</i> sp.		
Nattfiol	<i>Platanthera bifolia</i>		
Prestekrage	<i>Leucanthemum vulgare</i>		
Ryllik	<i>Achillea millefolium</i>		
Rødkløver	<i>Trifolium pratense</i>		

Etterord

Nøkkelord:	Slåttemark, skjøtsel, naturtyper, biologisk mangfold, handlingsplan, skjøtelsesplan, utvalgt naturtype, vegetasjon
Key words:	
Andre aktuelle publikasjoner fra prosjekt:	

NOTATER

NOTATER

NOTATER

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.